ETIKA U POREZNOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE

Vukosav, Petra

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:201221

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ETIKA U POREZNOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE

Mentor:
Prof. dr. sc. Želimir Dulčić

Student:
Petra Vukosav
5150876

Split, lipanj 2017.

SADRŽAJ

SAŽETAK 1
SUMMARY 2
1. UVOD 3
1.1. Predmet i cilj rada 3
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka 3
1.3. Sadržaj i struktura rada 4
2. POREZI I POREZNI SUSTAV 5
2.1. Definiranje poreza 5
2.1.1. Pojmovno određenje poreza 5
2.1.2. Vrste poreza 8
2.1.3. Uloga poreza u gospodarstvu 13
2.2. Porezni sustav 16
2.2.1. Pojmovno određenje poreznog sustava 16
2.2.2. Porezni sustav Republike Hrvatske 17
3. POSLOVNA ETIKA I NJENA FUNKCIJA U OPOREZIVANJU 23
3.1. Definiranje poslovne etike 23
3.1.1. Pojmovno određenje poslovne etike 23
3.1.2. Donošenje etičkih odluka 25
3.2. Primjena poslovne etike u oporezivanju poduzeća 27
3.2.1. Poslovna etika i oporezivanje poduzeća 28
3.2.2. Poslovna etika u korištenju poreznih prihoda 29
3.3. Porezna evazija 29
3.3.1. Pojam porezne evazije 29
3.3.2. Pojavni oblici porezne evazije 31
3.3.3. Mjere za sprječavanje porezne evazije 32
3.3.4. Etika u poreznoj evaziji 34
4. ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI POSLOVNE ETIKE U OPOREZIVANJU MALIH PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ 38
4.1. Hipoteza o primjeni poslovne etike u oporezivanju malih poduzeća u Republici Hrvatskoj 38

4.2. Anketno ispitivanje o primjeni poslovne etike u oporezivanju malih poduzeća u Republici Hrvatskoj 39
4.3. Rezultati anketnog ispitivanja o primjeni poslovne etike u oporezivanju malih poduzeća u Republici Hrvatskoj 39
5. ZAKLJUČAK 44
LITERATURA 45
POPIS SLIKA I TABLICA 47

SAŽETAK

U svim zemljama svijeta postoje porezi i porezne obveze, a samim tim i mogućnost da se izbjegne plaćanje istih. Osnovna podjela poreza, predstavljanje poreznih sustava, definiranje porezne evazije i analiza njenog utjecaja na gospodarstvo te naposljetku anketno ispitivanje o stavovima poduzetnika glede porezne evazije neke su od tema ovog rada. Kroz te teme predstavit će se i detaljno analizirati problematika porezne evazije u poreznom sustavu Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Porezi, porezni sustav, porezna evazija, malo poduzetništvo

SUMMARY

Taxes and tax obligations exist in each country in the world, without any exception. Existing of taxes and tax obligations therefore means that there is a possibility of avoiding to pay those obligations. Some of the themes of this paper are basic classification of taxes and tax systems, tax evasion (avoidance of paying taxes) and its correlation with economy functioning and growth in general among as others. This paper also includes survey about tax evasion by small enterprises in Croatia which includes opinions of owners of small enterprises about tax system in Croatia in general.

Key words: Tax, tax system, tax evasion, small enterprises

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Racionalan čovjek razmišlja upravo na takav način – racionalno. Vodeći se time on nastoji maksimizirati vlastitu korisnost kada god je to moguće i u mjeri u kojoj je to moguće. Takvo ponašanje može, ali ne mora nanositi štetu drugim stranama. U situaciji kada ju ne nanosi, navedeno se ne može smatrati nemoralnim, dok je u suprotnom to itekako moguće.

U poduzetništvu, kao i svim drugim granama ekonomije, pojedinci su u mogućnosti poduzimati akcije koje katkada nisu u skladu sa Zakonom nastojeći time maksimizirati vlastitu korisnost koja se najčešće ogleda u poboljšanju poslovnog rezultata. Jedna od protuzakonitih aktivnosti koju se najčešće poduzima jest izbjegavanje plaćanja poreza, u stručnoj terminologiji poznatije i kao porezna evazija. Njena razina i obuhvat znatno ovise o visini poreznog opterećenja, raspolaganju poreznim prihodima, mentalitetu poduzetnika, zakonodavnom okviru, ali i brojnim drugim faktorima.

Kakav je porezni sustav Republike Hrvatske, koje su njegove jake i slabe strane te u kojoj mjeri je porezna evazija zastupljena u Hrvatskoj kao i kako na nju reagiraju ispitani subjekti malog gospodarstva, istraženo je u završnom radu naslovljenom „Etika u poreznom sustavu Republike Hrvatske“

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Završni rad izrađen je koristeći stručnu literaturu renomiranih domaćih i stranih autora iz domene fiskalne te posebice porezne politike, ali i psihologije. Korištena stručna literatura objavljena je tijekom proteklih 20 godina, a pojedini citati datiraju još s kraja 18. stoljeća i vremena Adama Smitha koji je već tada ustvrdio činjenice vezane uz porezno opterećenje. Uz stručnu literaturu, korišteni su i brojni pouzdani internetski izvori kao što su Enciklopedije, web stranice Instituta za javne financije, OECD-a, Europske Komisije te, posebice web stranica sa elektroničkim zapisima Zakona te web stranica Porezne uprave Republike Hrvatske.

Anketno ispitivanje o poreznoj evaziji malih poduzetnika u Republici Hrvatskoj provedeno je na uzorku od 20 subjekata malog gospodarstva koji su anonimno iznijeli svoje stavove o poreznom sustavu Republike Hrvatske te poreznoj evaziji poduzeća u istoj.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Kroz pet poglavlja detaljno prikazana je problematika porezne evazije u Republici Hrvatskoj. U prvom poglavlju iznesene su opće informacije o radu, a koje uključuju pregled predmeta i cilja završnog rada, izvore i metode prikupljanja podataka te strukturu završnog rada. Poglavlje 2 donosi teorijski pregled poreza i poreznih sustava sa kasnijim naglaskom na Republiku Hrvatsku i porezni sustav koji se u njoj primjenjuje. U poglavlju 3 detaljno je predstavljena, a zatim i analizirana problematika izbjegavanja plaćanja poreza, poznata kao porezna evazija kao i mjere za njeno minimiziranje ili, u idealnijim scenarijima, potpuno suzbijanje. U poglavlju 4 postavljena je hipoteza o poreznoj evaziji malih poduzetnika u Republici Hrvatskoj, a koja je zatim anketnim istraživanjem analizirana i potvrđena te kao takva predstavlja empirijski najvažniji dio rada. Poglavlje 5 odnosi se na zaključak te donosi kritički osvrt autora na problematiku porezne evazije s naglaskom na istu u Republici Hrvatskoj. Dodatak radu obuhvaća popis literature te popis slika i tablica.

2. POREZI I POREZNI SUSTAV

2.1. Definiranje poreza

Krene li pojedinac u trgovinu s namjerom da kupi određeni proizvod ili uslugu, neovisno o njenoj vrsti i neophodnosti istog/iste za njegov život, on će u određenoj mjeri, nekad većoj a nekad manjoj, biti suočen sa plaćanjem poreza na dodanu vrijednost. Ako je isti taj pojedinac zaposlen, od bruto plaće koju mu poslodavac isplati, on će (ili bi barem trebao) dio te plaće dati državi u obliku poreza na dohodak. Posjeduje li poduzeće, a koje pritom posluje uspješno, on će za tu uspješnost morati platiti „kaznu“ državi u obliku poreza na dobit. Posjeduje li više nekretnina, u mnogim će zemljama biti suočen sa plaćanjem poreza na nekretnine, baš kao i poreza na kapitalnu dobit u slučaju da ostvaruje pozitivan poslovni rezultat od ulaganja u kapital. Pridodamo li tome druga davanja državi, kao što su prirez porezu na dohodak (ukoliko ga plaća), trošarine na određene vrste proizvoda, brojne vrste naknada od kojih za neke vjerojatno nije ni čuo, pojedinac s početka priče s pravom se može zapitati koji dio sredstava mu u konačnici ostaje raspoloživ te, što je još važnije, što će dobiti od države zauzvrat.

Porezi postoje otkad postoje i države, i jedan su od glavnih faktora za njihov opstanak i razvoj. Pitanje poreza i njihove funkcije vječna su tema rasprava, kako stručnih tako i manje stručnih. Polemike oko toga da li su porezi efikasni i pravedni, u ovom ili onom obliku vode se u saborskim klupama, obrazovnim i inim institucijama, ali i na ulicama. Upravo sveprisutnost poreza i rasprava o istima ukazuju na važnost koju oni imaju u državi. O tome što su zapravo porezi, koje vrste postoje kao i koja je njihova uloga u gospodarstvu, biti će govora u nastavku rada.

2.1.1. Pojmovno određenje poreza

2.1.1.1. Definicija poreza

„Ništa u svijetu nije sigurno osim smrti i poreza“ bile su riječi Benjamina Franklina, jednog od najpoznatijih američkih lidera (a ujedno i filozofa i fizičara) koji je kroz tu jednostavnu rečenicu ukazao na važnost koju su porezi imali već u 18-om stoljeću kada je Franklin živio i djelovao.

Porezi su obvezna davanja koja država uzima bez izravne i trenutne protuusluge. Ta davanja država uzima, kako od pravnih tako i od fizičkih osoba, s ciljem financiranja javnih rashoda prikupljenim prihodima. Činjenica da su porezi obvezna davanja ukazuje na to da jednom kada dospiju na naplati trebaju biti i plaćeni, dok izostanak izravne protuusluge podrazumijeva nepostojanje unaprijed utvrđene namjene ni količine usluge koju će pojedinac koji plaća porez zauzvrat dobiti.[1] Poreze nameću administrativne jedinice (država te lokalne i regionalne samouprave) radi pribavljanja sredstava za podmirivanje javnih potreba, prvenstveno plaćanje vojske i policije, financiranje obrazovnog sustava, izgradnju cesta i vodovoda te isplatu mirovina ili pomoći za nezaposlene i siromašne. Iako je svrha poreza prvenstveno pribavljanje prihoda s ciljem financiranja javnih rashoda, porezi i porezna politika mogu se također primijeniti i kao instrument različitih ekonomskih politika.[2]

2.1.1.2. Kratka povijest poreza

Porezi postoje otkad postoje i civilizacije i kao takvi nesporno su izravno sudjelovali, u većoj ili manjoj mjeri, na razvoj tih civilizacija. Prvi pisani tragovi o porezima i njihovom ubiranju javljaju se još u Sumeru, plodnoj ravnici između rijeka Eufrat i Tigris, gdje je šest tisuća godina prije Krista počelo prikupljanje poreza s ciljem financiranja vojske u ratu koji se u to vrijeme zbivao. Po završetku rada, uvidjevši da se porezima mogu financirati i neki drugi, društveno korisni rashodi, vladari u Sumeru odlučili su se nastaviti prikupljati poreze te takvu naviku ostavili kao kulturno nasljeđe civilizacijama koje su se kasnije formirale i razvijale.[3]

Plaćanja poreza nisu bili lišeni ni stanovnici Egipta u posljednjim stoljećima Stare ere. U to je vrijeme prikupljana glavarina kao svojevrstan namet koji su stanovnici bili primorani plaćati. U robovlasničkim sustavima vladari su oporezivali svoje podanike uzimajući od njih dio ljetine. U staroj Grčkoj pak, poreze su plaćali samo robovi i stranci. U 1. stoljeću prije Krista u Rimu su uvedeni porezi na nasljedstvo, a nedugo zatim i drugi oblici poreza koji su Rimu omogućili dotad neviđene vojne uspjehe.

Srednji vijek i feudalizam sa sobom su donijeli i brojne druge vrste poreza koji su se plaćali kraljevima, plemstvu, a ponajviše Crkvi. Nestankom feudalizma i stvaranjem jakih centraliziranih država jača oslanjanje na prihode od vlastite imovine vladara te poreza na

[1] Institut za javne financije, porezni vodič. Dostupno na: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-07/1.pdf
[2] Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530
[3] Institut za javne financije, porezni vodič. Dostupno na: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-07/1.pdf

zemlju, a iz tog vremena seže i porez na dodanu vrijednost, koji je u početku plaćan kao porez na promet dobrima široke potrošnje.[4]

Samo postojanje poreza sa sobom je donosilo brojne prijepore oko toga da li bi se oni trebali plaćati ili ne. Nerijetko su kroz povijest formirani i prosvjedi protiv istih, a pozornost ka pravednosti u oporezivanju počela se pridavati tek krajem 19-og stoljeća kada su, prvotno razmjerne poreze, zamijenili progresivni porezi, prvenstveno porez na dohodak.

Danas su porezni sustavi takvi kakvi jesu i produkt su kombinacije povijesnog nasljeđa i ekonomskih analiza. Negdje su pravedniji, negdje manje pravedni. U pojedinim državama viši su negoli u drugim, a efikasnost prikupljanja istih nije jednaka u svim zemljama svijeta. Jedno je ipak sigurno – Svugdje postoje i svi ih trebaju plaćati.

2.1.1.3. Klasifikacija poreza

Danas, u vremenima rastućih potreba novčanih izdataka proračuna svih zemalja svijeta, države posežu za svim mogućim načinima prikupljanja proračunskih prihoda kako bi te rashode financirali. Obzirom da su porezi, neovisno o vrsti i opsegu, najvažniji proračunski prihod gotovo svih zemalja svijeta, nesumnjivo je da će države nastojati oporezivati, izravno ili neizravno, što je moguće veći broj predmeta[5]. Tako danas u velikom broju zemalja, između ostalih, postoje porezi na dohodak, dobit, porezi na promete, nasljedstvo, imovinu, ali i carine, trošarine i brojni drugi porezi i naknade.

Različitost poreza i porezne interpretacije među zemljama dovela je do potrebe unificiranja poreznih oblika (što nipošto ne podrazumijeva unificiranje poreznih stopa) među zemljama, pa se tako kao prva podjela poreza pojavila podjela na izravne i neizravne poreze. Kao kriterij takve podjele najčešće se navodi tzv. prevaljivost. Izravni porezi tako su namijenjeni osobama koje ih i plaćaju, dok se neizravni porezi „prevaljuju“ na druge osobe, odnosno plaćaju ih, iako ne formalno, krajnji korisnici, bilo u cijelosti ili djelomično. U izravne poreze ubrajaju se porez na dohodak, porez na neto imovinu, porez na potrošnju i nasljedstvo, porez na dobit i brojni drugi oblici poreza i trošarina., dok se najpoznatijih neizravnim porezom smatra opći porez na promet[6], posebice oblik poreza poznat kao porez na dodanu vrijednost.

[4] Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530
[5] Predmeti ne uključuju samo materijalne predmete, već i djelatnosti, dohotke, poslovanja, itd.
[6] Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530

2.1.1.4. Porezna načela

Porezi ne egzistiraju kao individualan i u cijelosti neovisan način prikupljanja prihoda od strane nacionalne, lokalne ili regionalne vlasti. Oni su kompleksni, međuovisni i funkcioniraju kao dio poreznog sustava neke zemlje. Poreze kao dio takvih sustava obilježavaju sljedeća porezna načela[7]:

- Efikasnost – porezi moraju što je moguće manje utjecati na odnose cijena kako bi se na taj način gospodarski resursi mogli efikasno preraspodijeliti i upotrijebiti u gospodarstvu.
- Pravednost – članovi zajednice trebaju biti jednako opterećeni plaćanjem poreza, a upravo ovo načelo najčešći je predmet diskusija i nezadovoljstva mnogih.
- Izdašnost – porezi moraju osigurati dovoljan iznos javnih prihoda za financiranje javnih rashoda.
- Jednostavnost – porezi moraju biti jasni, razumljivi i nedvosmisleni kako bi troškovi njihova ubiranja za poreznu administraciju i obveznike bili što niži.
- Stabilnost – porezni sustavi ne smiju se često mijenjati, kako zbog težeg interpretiranja od strane pojedinaca i poduzeća, tako i zbog izgradnje reputacije i ukazivanja na kvalitetu istog.

Iako u teoriji sve izgleda idealno, u praksi su načela često međusobno suprotstavljena te niti jedan porezni sustav ne pridaje jednaku pažnju svim načelima. Što je neki porez pravedniji, to je manje efikasan i teže provediv. Jednostavni porezi vrlo često imaju mnoge nedostatke pa tako mogu utjecati i na stabilnost poreznih sustava, a izdašnost je gotovo uvijek u „konfliktu“ s drugim poreznim načelima.

2.1.2. Vrste poreza

Poreze je moguće podijeliti na izravne i neizravne, subjektivne (predmet oporezivanja su subjekti) i objektivne (predmet oporezivanja su objekti), progresivne, proporcionalne i regresivne, ali i brojne druge. Kada se promatraju vrste poreza, podjela poreza uglavnom je temeljena na vrsti porezne osnovice. Danas su tako u poreznim sustavima svih zemalja svijeta kao tri najzastupljenije i financijski najizdašnije vrste poreza mogu izdvojiti porez na dohodak, porez na dobit te porez na dodanu vrijednost. Upravo te tri vrste poreza detaljnije su predstavljene u nastavku rada.

[7] Kesner-Škreb M., Kuliš D. (2010): „Porezni vodič za građane“, Drugo izdanje, Zagreb, str. 12

2.1.2.1. Porez na dohodak

Porez na dohodak subjektivan je porez jer se njime oporezuju oni koji dohodak po različitim osnovama ostvaruju. Izvori dohotka mogu biti primici ostvareni od nesamostalnog ili samostalnog rada, imovine i imovinskih prava, kapitala, osiguranja i drugih primitaka. Dohodak koji se oporezuje mogu biti[8]:

- Dohodak od nesamostalnog rada,
- Dohodak od samostalne djelatnosti,
- Dohodak od imovine i imovinskih prava,
- Dohodak od kapitala,
- Dohodak od osiguranja te
- Drugi dohodak.

Nesamostalan rad takav je rad u kojem zaposlenik radi prema uputama svojeg poslodavca koji ujedno određuje i mjesto, vrstu i vrijeme rada. Primitke od nesamostalnog rada, među ostalima, čine plaće, mirovine, potpore i nagrade iznad propisanih iznosa, premije osiguranja koje plaćaju poslodavci za zaposlene, poduzetničke plaće, druga nenovčana primanja. Na dohodak od nesamostalnog rada plaća se i prirez koji služi za financiranje jedinica lokalne samouprave. Njegova osnovica je porez na dohodak.[9]

Samostalnom djelatnošću smatraju se sve djelatnosti koje se obavljaju samostalno, a takve dohotke čine dohoci od obrta, slobodnih zanimanja te poljoprivrede i šumarstva.[10]

Dohodak od imovine i imovinskih prava ostvaruje se iznajmljivanjem nekretnina i pokretnina, primitaka od autorskih prava i drugih imovinskih prava, prodajom nekretnina te ustupanjem imovinskih prava.

Dohodak od kapitala vrsta je primitka koji obuhvaća izuzimanja imovine i korištenje usluga od vlasnika i suvlasnika trgovačkog društva za osobne potrebe, primitke po osnovi udjela u dobiti članova uprave ili zaposlenika pod posebnim uvjetima te primitke stečene primitkom kamata.[11]

[8] Zakon o porezu na dohodak, NN 177/04. Dostupno na: http://sph.hr/upload/2012/10/zakon_o_porezu_na_dohodak_50851c16e17fd.pdf
[9] Kesner-Škreb M.: „Porez na dohodak“, Institut za javne financije. Dostupno na: http://www.ijf.hr/rosen/rosenic/dohodak.pdf
[10] Ibid.
[11] Ibid.

Premije životnog, dopunskog i zdravstvenog osiguranja kao i drugi dohoci također su predmet oporezivanja.

Da li će porez na dohodak biti progresivan, proporcionalan ili regresivan ovisi o poreznom sustavu zemlje i donosiocima odluka vezanih za poreze u istom. Porez na dohodak u većini je zemalja zbog načela pravednosti ipak progresivan, što podrazumijeva da su oni sa većom poreznom osnovicom oporezivi i višim poreznim stopama.

Porez na dohodak znatno je složeniji od same porezne osnovice i stope oporezivanja. On obuhvaća i brojne odbitke i olakšice, a navedeno će se najbolje vidjeti na primjeru poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj koji je predstavljen u kontekstu poreznog sustava Republike Hrvatske.

2.1.2.2. Porez na dobit

Porez na dobit plaća se na ostvareni rezultat poslovanja pravnih subjekata, a porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika između prihoda i rashoda. Kao obveznike poreza na dobit, zakoni većine zemalja sa razvijenim poreznim sustavima obuhvaćaju[12]:

- Trgovačka društva i druge pravne osobe rezidente u zemlji u kojoj posluju,
- Poslovnu jedinicu poduzeća čije je sjedište u nekoj drugoj zemlji,
- Fizičku osobu koja ostvaruje dohodak i izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak te
- Fizičke osobe koje ostvaruju dohotke od obrta koji zadovoljavaju određene kriterije.

Baš kao i porez na dohodak, i porez na dobit nerijetko je znatno kompleksniji od samog utvrđivanja porezne osnovice i jedinstvene porezne stope. On je predmet rasprava političkih i ekonomskih skupina koje nastoje pronaći balans između prikupljanja proračunskih prihoda porezom na dobit s jedne te stimuliranja poduzetništva i gospodarskog rasta s druge strane.

Primjer standardnih poreznih stopa u odabranim zemljama svijeta prikazan je u tablici 1. U istoj je vidljivo kako većina zemalja primjenjuje osnovne porezne stope poreza na dobit u iznosu od 20% ili blizu 20%.

[12] Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, čl. 2. Dostupno na: http://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit

Tablica 1. Stope poreza na dobit u odabranim zemljama

Zemlja	Stopa poreza na dobit
Hrvatska	20%
SAD	35%
Njemačka	15,80%
Francuska	34,40%
Italija	27,50%
Irska	12,50%
Slovenija	17%
Srbija	10%
Bugarska	10%

Izvor: Autor prema www.oecd.com

2.1.2.3. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost najrašireniji je i najzastupljeniji oblik oporezivanja potrošnje u svijetu. Ideja o oporezivanju svih dobara i usluga započela je u drugoj polovici 20-og stoljeća kada su formirane inicijalne ideje o oporezivanju potrošnje. Prva zemlja svijeta koja se odlučila na primjenjivanje ovog poreza s ciljem financiranja javnih rashoda bila je Francuska 1958. godine. Ubrzo zatim porez na dodanu vrijednost proširio se i na brojne druge zemlje Europe i svijeta te je danas neizostavan dio poreznih sustava velikog broja svjetskih zemalja.

Metodologija obračunavanja poreza na dodanu vrijednost poznaje tri temeljne metode izračunavanja ukupnog poreznog opterećenja kojeg su poslovni subjekti dužni platiti. Te tri metode su[13]:

- Metoda zbrajanja – kao što sam naziv kaže, zbrajanjem svih elemenata cijene u oporezivoj fazi formira se dodana vrijednost na temelju koje se računa porezno opterećenje kao porezna stopa pomnožena sa ranije izračunatom dodanom vrijednošću.
- Metoda oduzimanja – porezno opterećenje računa se na način da se od vrijednosti prodaje oduzme vrijednost kupnje (bilo materijala za proizvodnju ili robe) te ta razlika služi kao porezna osnova za plaćanje poreza na dodanu vrijednost.

[13] Europska komisija: VAT. Dostupno na https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat_en

- Kreditna metoda – najčešće je primjenjivana metoda u kojoj poreznu osnovicu predstavlja razlika između poreza od prodaje finalnog proizvoda (ili materijala u nekoj od faza u lancu proizvodnje) umanjenog za porez plaćen na inpute.

Poreznim obveznicima poreza na dodanu vrijednost smatraju se sve osobe koje samostalno obavljaju bilo koju gospodarsku djelatnost bez obzira na svrhu i rezultat obavljanja djelatnosti, kao i sva tijela državne uprave, lokalne i područne samouprave te druga tijela s ovlastima koja obavljaju drugu djelatnost.[14] No, unatoč činjenici da su obveznici poreza na dodanu vrijednost poslovni subjekti koji tu dodanu vrijednost kreiraju, nerijetko se u javnosti poreznim obveznicima ovog poreza smatraju krajnji potrošači na koje se porez na dodatnu vrijednost u konačnici i prevaljuje.

U nastavku su u tablici 2 prikazani podaci sa stopama poreza na dodanu vrijednost u odabranim zemljama. Kroz te stope moguće je uočiti kako se u većini slučajeva radi o regresivnom porezu; porezu koji relativno više opterećuje one sa nižim raspoloživim dohotkom od onih sa višim raspoloživim dohotkom, iako ni jedni ni drugi nisu izravni obveznici poreza na dodanu vrijednost.

Tablica 2. Stope poreza na dodanu vrijednost u odabranim zemljama

Zemlja	Standardna stopa	Snižena stopa	Super-snižena stopa
Hrvatska	25%	5%/13%	/
Njemačka	19,00%	7%	/
Francuska	20,00%	5,5%/10%	2,10%
Italija	22,00%	5%/10%	4,00%
Irska	23,00%	9%/13,5%	4,80%
Slovenija	22%	9,50%	/
Srbija	20%	8%	/
Bugarska	20%	9%	/

Izvor: Autor prema: Europska Komisija. Dostupno na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf

[14] Porezna uprava: Porez na dodanu vrijednost. Dostupno na https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dodanu_vrijednost.aspx

2.1.3. Uloga poreza u gospodarstvu

Porezi uz fiskalne, imaju i brojne nefiskalne ciljeve. Njihova uloga nerijetko se isprepliće sa ranije spomenutim poreznim načelima pa tako porezi nerijetko, osim prikupljanja poreznih prihoda kao svoj osnovnog cilja, za cilj mogu imati preraspodjelu dohotka ili dobiti unutar gospodarstva, rasterećenje društvenih skupina koje teže opstaju nauštrb onih „moćnijih“, potpomagati ugrožena geografska područja, ali i brojne druge uloge.

Uvriježeno je danas mišljenje kako porezi, uz fiskalne ciljeve kao svoj primarni cilj, imaju ulogu u ostvarivanju gospodarskog rasta neke zemlje. Nerijetko se tako upozorava kako uvođenje poreznog opterećenja izravno utječe na usporavanje gospodarskog rasta putem usporavanja efikasnosti segmenata gospodarstva. Pitanje na koji način promjene u poreznoj politici utječu na ekonomsku aktivnost i socijalno blagostanje jedno je od središnjih pitanja u makroekonomiji i javnim financijama. U teoriji se obično smatra kako su porezi negativno korelirani sa rastom, pa veći porezi donose i niže stope rasta gospodarstva. To se tumači time što porezi unose u gospodarstvo iskrivljenosti, odnosno nemaju neutralan učinak na ponašanje pojedinaca. Iskrivljenosti u gospodarski sustav unose svi porezi izuzev glavarina koje predstavljaju neutralan oblik poreza, koji je ipak u praksi neprovediv. U uvjetima u kojima postoje porezne neravnoteže mijenja se sustav poticaja za pojedince, pa su tako njihove odluke drukčije negoli bi bile kada porezi ne bi postojali. Postojanje poreza stoga dovodi do gubitka efikasnosti poznatog i kao „mrtvi teret oporezivanja“, koji je tim veći što su porezne stope i porezna opterećenja veća.[15]

U nastavku su predstavljeni neki aspekti gospodarstva na koje oporezivanje ima jako važan utjecaj.

2.1.3.1. Oporezivanje štednje

Porezi mogu smanjiti gospodarski rast preko njihovog utjecaja na štednju i investicije. Što je veći dio dohotka koji se štedi i investira to će biti veća i buduća razina dohotka. Dakle putem utjecaja na veličinu dohotka koji se štedi, odnosno investira, porezna politika ima presudan utjecaj na buduću razinu dohotka po stanovniku.

Bruto štednja formira se kako u domaćinstvima, tako i u poduzećima. Ipak, velik dio te štednje ide na pokrivanje amortizacije i održavanje postojećeg kapitala. Neto štednja pak

[15] Kesner-Škreb M. (1999): „Porezna politika i gospodarski rast“, Privredna kretanja i ekonomska politika, broj 73., str. 62-63

predstavlja stvarni potencijal raspoloživ za nove investicije. U situaciji kada bi sva domaćinstva izdvajala jednak udio dohotka za štednju, učinak poreza bio bi jednak neovisno kako bi se porezni teret raspodijelio na pojedince. Međutim, bogati pojedinci izdvajaju veći dio dohotka od onih siromašnijih što, obzirom na progresivnost poreza na dohodak, znači da je njihova štednja više porezno opterećena.

Porez na dohodak utječe na štednju i tako jer snižava neto prinos od štednje, tj. snižava kamatnu stopu na štednju. U takvim uvjetima se očekuje da će štednja pasti. No štednja pojedinaca motivirana je i raznim drugim razlozima, pa njezina konačna veličina ne mora ovisiti samo o kretanju kamatne stope. Tako, na primjer, mnoga domaćinstva neće manje štedjeti kada su kamatne stope niže, jer se nalaze u razdoblju životnog ciklusa kada trebaju štedjeti za vrijeme umirovljenja.

Osim poreza na dohodak i porezi na potrošnju utječu na štednju pojedinaca. Dok je porez na dohodak u pravilu progresivan, porezi na potrošnju uglavnom su regresivni, tj. u većoj mjeri ih snose domaćinstva s niskim dohotkom. Kako je granična sklonost potrošnji tih domaćinstava veća nego li domaćinstava s višim dohotkom, a granična sklonost štednji manja nego li u bogatih pojedinaca, to porezi na potrošnju više opterećuju ukupnu potrošnju, a manje štednju. Zato se obično zemljama s niskom stopom štednje preporuča da svoj porezni sustav u većoj mjeri usmjere na oporezivanje potrošnje jer će tako i štednja i rast biti veći.[16]

2.1.3.2. Oporezivanje investicija

Postojanje štednje nužan je, no ne i jedini preduvjet za formiranje kapitala. Da bi se kapital formirao, štednja se mora pretvoriti u investicije, što znači da poduzetnici moraju biti spremni investirati u izgradnju kapaciteta. Takve investicije trebale bi im u budućnosti donijeti povrate veće od alternativnih oblika ulaganja, zbog čega su oni prvenstveno i motivirani za to.

I investicije su, kao i štednja, sve podložniji oporezivanju. U uvjetima integracije internacionalnih financijskih tržišta, domaće investicije ne moraju nužno biti ograničene domaćom štednjom pa tako mjere kojima se potiče porast domaće štednje ne moraju nužno značiti i porast domaćih investicija. Međunarodno kretanje kapitala samim tim omogućava da se isti prerasporedi u skladu sa afinitetima ulagača i njihovoj toleranciji prema faktorima koji

[16] [16] Kesner-Škreb M. (1999): „Porezna politika i gospodarski rast“, Privredna kretanja i ekonomska politika, broj 73., str. 66-67

na takve investicije utječu, između ostalih i porezima. Može se stoga reći da oporezivanje investicija igra važnu ulogu u realiziranju istih u svim zemljama svijeta.[17]

2.3.1.3. Oporezivanje rada

Ekonomska teorija i empirija pokazuju da oporezivanje rada smanjuje zaposlenost te samim time snižava potencijalni output. Oporezivanje rada uvodi razliku između realnog bruto troška rada za poduzeće i realne neto plaće koju prima radnik. Drugim riječima, porezi stvaraju razliku između troška rada koji su poslodavci dužni isplatiti te neto plaće koju zaposlenik za svoj rad prima. Veličina bruto troška rada određuje veličinu potražnje za radom, dok veličina realne neto plaće određuje veličinu ponude rada. Koliki dio razlike između bruto i neto plaće će se rasporediti na poduzetnika i tim putem određivati potražnju za radom, a koliki će dio otpasti na radnika i tako utjecati na količinu rada koju on nudi na tržištu, ovisi o mogućnostima prevaljivanja poreza te je samim tim prevaljivanje poreza ključan faktor u analizi utjecaja poreza na dohodak na razinu zaposlenosti u gospodarstvu i gospodarskog rasta.[18]

Prema brojnim istraživanjima[19], veći dio poreznog tereta snose poduzetnici u odnosu na radnike. U uvjetima prisutnosti rigidnosti na tržištu rada, radnici će na sve moguće načine pokazati nezadovoljstvo ukoliko se porez na dohodak izdvaja izravno iz njihovog neto dohotka, što bi, da je tome tako, izravno utjecalo na povećanje zahtijevane plaće od strane radnika, čime se izravno povećava trošak rada za poduzetnike. Posljedično, veći trošak rada za poduzetnike snižava potražnju za radom, te potiče kapitalno intenzivnu proizvodnju. S druge pak strane, manje porezno opterećenje dovelo bi do povećanja potražnje za radom, ali i ponude rada, te posljedično više razine outputa i gospodarskog rasta.[20]

Ranije navedeni samo su neki od segmenata gospodarstva u kojima oporezivanje ima važnu ulogu. Kolika će ta uloga biti, ovisi o jako puno faktora, od kojih je dakako jedan od najvažnijih cjelokupni porezni sustav neke zemlje.

[17] Ibid., str. 68-69
[18] Ibid., str. 70-71
[19] Leibritz, Thornton, Bibbee, 1997.
[20] Kesner-Škreb M. (1999): „Porezna politika i gospodarski rast“, Privredna kretanja i ekonomska politika, broj 73., str. 71-72

2.2. Porezni sustav

2.2.1. Pojmovno određenje poreznog sustava

Porezi kao takvi imaju dvije osnovne vrste ciljeva: fiskalne i nefiskalne ciljeve. Fiskalni ciljevi tako se odnose na prikupljanje prihoda za financiranje rashoda, a nefiskalni ciljevi na provedbu ekonomske politike, odnosno korištenje poreza kao instrumenta ekonomske politike (preraspodjela dohotka, usmjeravanje privatne gospodarske aktivnosti i sl.).

Porezni sustav definira se kao ukupnost poreza i drugih davanja koji funkcioniraju u određenoj zemlji. Na porezni sustav određene zemlje utječu brojni faktori, kako oni endogeni, a koji se prvenstveno odnose na donositelje odluka o porezima u sklopu poreznih sustava, tako i egzogeni. Upravo zbog egzogenih faktora koji utječu na formiranje poreznih sustava, gotovo je nemoguće imati dva identične porezna sustava. Egzogeni faktori, iako neizravno, povezani su sa poreznim sustavima svih zemalja svijeta, a neki od tih faktora su:

- Vjera
- Klimatski uvjeti
- Kultura i kulturno nasljeđe
- Stavovi
- Ponašanje
- Obrazovna struktura stanovništva
- Vrsta gospodarstva
- Geografska lokacija itd.

Porezni sustav, kakav god bio, trebao bi biti usmjeren ka ostvarenju svog osnovnog cilja – prikupljanju poreznih prihoda. Kako bi se isto na optimalan i društveno prihvatljiv način realiziralo, oni koji provode poreznu politiku trebali bi voditi računa o tome da porezni sustav poštuje sljedeća načela:

- Načelo neutralnosti – nepostojanje državnog intervencionizma u kreiranju poreznog sustava
- Načelo efikasnosti – pronaći optimalnu kombinaciju između broja poreza i broja poreznih obveznika kako bi se relativno smanjilo porezno opterećenje
- Načelo jednostavnosti – porezni sustav nedvosmislen je i razumljiv svim poreznim obveznicima

- Načelo prvenstva - Prednost u oporezivanju potrošnje u odnosu na oporezivanje dohotka
- Načelo pravednosti

Poželjne karakteristike dobrog poreznog sustava su[21]:

- Izdašnost – prihodi poreznog sustava moraju biti dovoljno visoki da zadovolje potrebe društva i gospodarstva glede javnih rashoda
- Pravednost – iako je pravednost kao takva često predmet rasprava (da li primjenjivati progresivne, proporcionalne ili regresivne poreze?), raspodjela poreznog tereta mora biti pravedna
- Uvažavanje porezne incidencije – nije važno samo mjesto uvođenja poreza već i mjesto njegovog konačnog podmirenja
- Neutralnost – poreze treba birati tako da se minimizira njihovo uplitanje u ekonomsko odlučivanje.

Razvijene zemlje imaju pretežno dohodovno orijentirane porezne sustave te mješovite porezne sustave, ali primjetan je trend usmjeravanja istih ka funkciji potrošnje unutar gospodarstva, posebice u Europskoj uniji. Tranzicijske zemlje, među kojima je i Republika Hrvatska, imaju pretežno potrošno orijentirane porezne sustave.

2.2.2. Porezni sustav Republike Hrvatske

Porezni sustav Republike Hrvatske većim je dijelom naslijeđen iz bivše Jugoslavije, ali je postankom samostalne Republike Hrvatske on prilagođavan i usavršavan. Hrvatska je ulaskom u Europsku uniju obvezala uskladiti svoj porezni sustav s poreznim sustavom koji egzistira u zemljama članicama unije. To je, između ostalog značilo da je u takvom poreznom sustavu položaj svih poreznih obveznica, kako domaćih tako i stranih fizičkih i pravnih osoba trebao biti izjednačen te da je sam porezni sustav utemeljen na skupu izravnih i neizravnih poreza. Poduzetnička i tržišna sloboda temelj su gospodarskog ustroja Republike Hrvatske, a ona kao takva osigurava svim poduzetnicima jednak pravni položaj na tržištu. Hrvatski je porezni sustav usporediv s poreznim sustavima zemalja članica Europske unije.

Porezni sustav Republike Hrvatske uređen je sa više zakonskih i podzakonskih propisa koji jamče njegovu održivost i usklađenost. Neki od zakona i podzakonskih akata, između ostalih su[22]:

[21] Institut za javne financije. Dostupno na: http://www.ijf.hr/pojmovnik/nacela_oporezivanja.htm

- Opći porezni zakon,
- Zakon o porezu na dohodak,
- Zakon o porezu na dobit,
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost,
- Pravilnik o porezu na dohodak,
- Pravilnik o porezu na dobit,
- Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost,
- Zakon o posebnim porezima i dr.

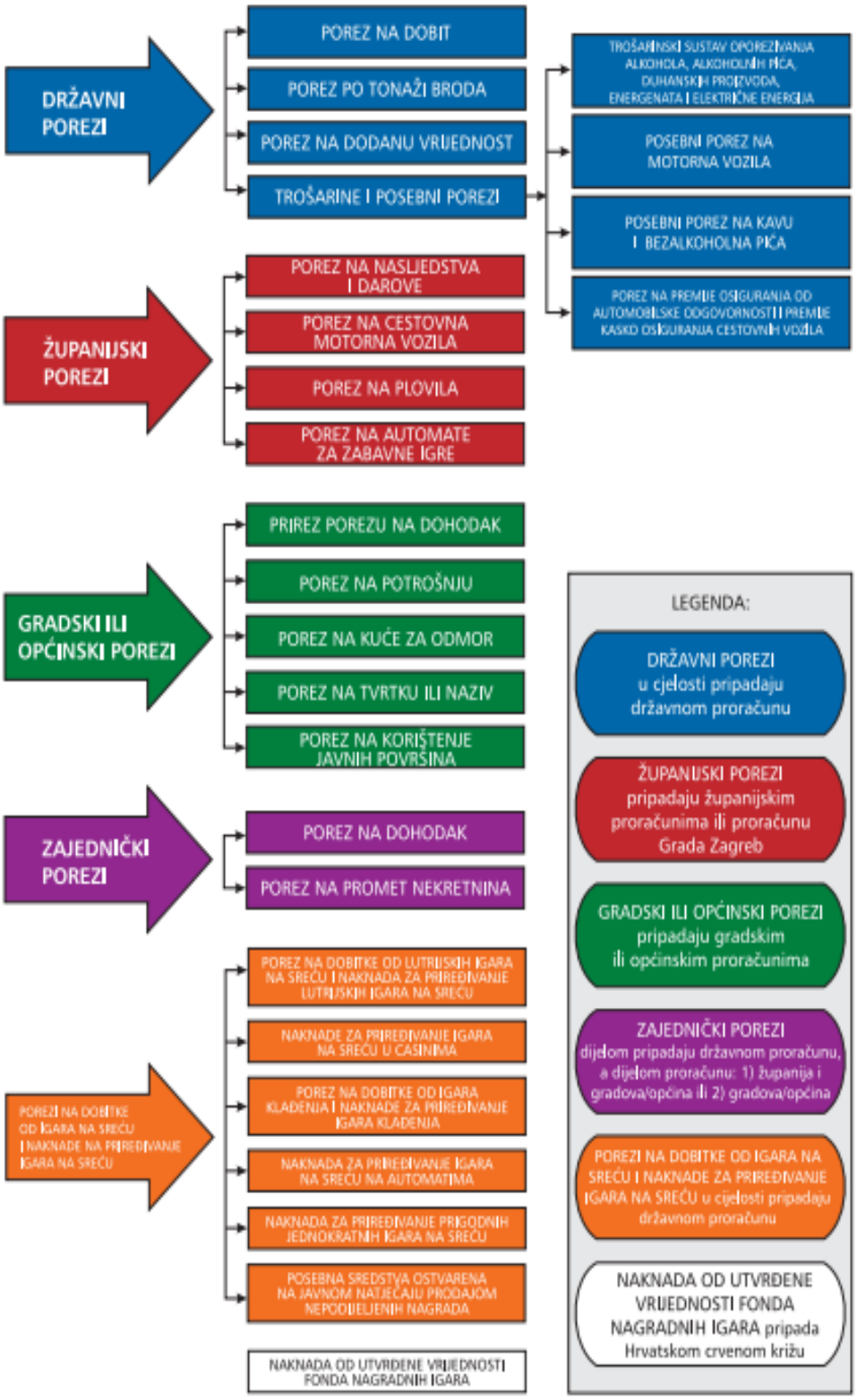
Ustavom Republike Hrvatske[23] propisana su osnovna načela oporezivanja u Republici Hrvatskoj te obveza sudjelovanja u podmirivanju javnih rashoda (načela jednakosti, pravednosti i univerzalnosti), dok su ostala načela, prava i obveze iz odnosa između poreznih obveznika i poreznih tijela uređeni Općim poreznim zakonom.

Poreze unutar poreznog sustava Republike Hrvatske moguće je podjeliti temeljem mnogo kriterija. Promatra li se kriterij ekonomske snage, poreze je moguće podjeliti na one koji oporezuju dohodak, one koji oporezuju potrošnju te one koji oporezuju imovinu.

Prema kriteriju poreznih prihoda pak, poreze je moguće podijeliti na državne, županijske, gradske/općinske te zajedničke poreze. Dok državni porezi u cijelosti pripadaju državnom proračunu, županijski porezi pripadaju županijskim proračunima ili proračunu Grada Zagreba a gradski ili općinski porezi proračunima grada ili općina.[24] Prikaz poreza prema pripadnosti prihoda vidljiv je na Slici 1.

[22] Vidi više; www.zakon.hr
[23] Članak 51. Ustava: "Svatko je dužan sudjelovati u podmirenju javnih troškova, u skladu sa svojim gospodarskim mogućnostima. Porezni se sustav temelji na načelima jednakosti i pravednosti."
[24] Porezna uprava (2016): „Hrvatski porezni sustav", Mfin, Zagreb, svibanj 2016., str. 4

Slika 1. Porezi prema pripadnosti poreznih prihoda

Izvor: Porezna uprava (2016): „Hrvatski porezni sustav“, Mfin, Zagreb, svibanj 2016., str. 4

U nastavku završnog rada pobliže su objašnjena tri najizdašnija poreza u Republici Hrvatskoj: porez na dobit, porez na dohodak te porez na dodanu vrijednost.

2.2.2.1. Porez na dobit

Poreznim obveznikom poreza na dobit smatraju se trgovačko društvo i druge pravne i fizičke osobe rezidenti RH koji obavljaju djelatnost s ciljem ostvarivanja dobiti, tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika, fizička osoba koja ostvaruje dohodak ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak, tijela državne uprave i područne samouprave kao i fizičke osobe koje zadovoljavaju određene kriterije glede ostvarenih primitaka, dohotka, imovine i broja zaposlenika za obrt i obrtom izjednačene djelatnosti.[25]

Porezna osnovica poreza na dobit je dobit {to se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obra~una poreza na dobit, a koja je uvećana i umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit.[26]

Temeljna porezna stopa poreza na dobit je 20%, a za poreze po odbitku stope se kreću u rasponu od 12% koliko iznose na dividende i udjele u dobiti pa do 20% koliko iznose za obavljanje propisanih usluga.

Porezne olakšice u vidu snižene stope poreza na dobit u potpomognutim područjima, poreznog izuzeća, slobodnih zona, poreznog rasterećenja društveno korisnih aktivnosti kao što su obrazovanje i sl., ali i umanjenja porezne osnovice pod posebnim uvjetima imaju za cilj potaknuti poduzetništvo, a samim tim i gospodarski rast, povećati zaposlenost te posljedično povećati prihode od poreza.[27] Svako izbjegavanje plaćanja poreza na dobit strogo je kažnjivo.

2.2.2.2. Porez na dohodak

Porez na dohodak jedan je od tri glavna izvora prikupljanja proračunskih prihoda i prikuplja se na temelju Zakona o porezu na dohodak. Porez na dohodak prikuplja se od građana, obrtnika i osoba sa slobodnim zanimanjima, poljoprivrednika, trgovačkih društava, udruga, ali i nerezidenata.[28]

[25] Porezna uprava (2016): „Hrvatski porezni sustav“, Mfin, Zagreb, svibanj 2016., str. 5
[26] Ibid., str. 8
[27] Ibid., str. 25-30
[28] Porezna uprava. Vidi više: https://www.porezna-uprava.hr/Gradani/Stranice/GradjaniPocetna.aspx

Poreznim obveznikom smatra se fizička osoba koja ostvaruje dohodak, i to sljedeće vrste dohotka:[29]

- Dohodak od nesamostalnog rada,
- Dohodak od samostalne djelatnosti,
- Dohodak od imovine i imovinskih prava,
- Dohodak od kapitala,
- Dohodak od osiguranja te
- Drugi dohodak.

Porez na dohodak od nesamostalnog rada obračunava se na iznos bruto dohotka umanjenog za doprinose za mirovinsko osiguranje te osobni odbitak, a propisane porezne stope su 24% i 36%. Porezne stope na druge izvore dohotka pojedinca variraju pa se tako plaćaju paušalni porez na dohodak za pojedine vrste obrta, porez na dohodak od kapitala u iznosu od 12%, itd.

Iako bi ovaj porez poslodavac trebao uplaćivati za sve zaposlenike, što je u većim i reprezentativnijim poduzećima slučaj, nerijetko se događa da se na ovaj ili onaj način izbjegava plaćanje poreza na dohodak. Načini izbjegavanja plaćanja poreza na dohodak, djelomično i u cijelosti, biti će prikazani u nastavku rada u poglavlju o poslovnoj etici u oporezivanju.

2.2.2.3. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost najrašireniji je porez koji se plaća u Republici Hrvatskoj. Iako je uvriježeno mišljenje kako porez na dodanu vrijednost plaćaju krajnji potrošači, u poreznom sustavu Republike Hrvatske, kao i u drugim poreznim sustavima, to formalno nije tako. Porez na dodanu vrijednost prevaljuje se, ali ne i plaća od strane krajnjih potrošača. Obveznici poreza na dodanu vrijednost su sve osobe koje samostalno obavljaju gospodarsku djelatnost bez obzira na svrhu, sve osobe koje povremeno isporučuju nova prijevozna sredstva, porezni obveznici koji nemaju sjedište, poslovnu jedinicu ili prebivalište u RH, a u tuzemstvu obavlja isporuku dobara i usluga te tijela državne, regionalne i lokalne vlasti te ostale državne institucije.

Predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost redom su[30]:

[29] Zakon o porezu na dohodak. Dostupno na: http://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak
[30] Porezna uprava: Porez na dodanu vrijednost. Dostupno na: http://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dodanu_vrijednost.aspx

- Isporuka dobara u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav
- Stjecanje dobara unutar Europske unije u tuzemstvu uz naknadu
- Isporuka novih prijevoznih sredstava
- Obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav
- Korištenje dobara, što čine dio poslovne imovine za njegove privatne potrebe
- Obavljanje usluga bez naknade od strane poreznog obveznica za njegove privatne potrebe te
- Uvoz dobara.

Danas su u Republici Hrvatskoj u primjeni 3 stope PDV-a: Stopa od 25%, od 13% te stopa od 5%. Stopa od 25% standardna je stopa i ukoliko Zakonom nije drugačije određeno, istu su dužni plaćati svi porezni obveznici. Stopa PDV-a od 13% obračunava se na usluge smještaja ili smještaja s doručkom, polupansiona ili punog pansiona u hotelima ili objektima slične namjene, novine i časopisi novinskog nakladnika, jestiva ulja i masti biljnog i životinjskog podrijetla, dječje sjedalice za automobile te dječju hranu, isporuku vode, ulaznice na koncerte, isporuku električne energije, uslugu prikupljanja miješanog komunalnog i inog otpada, urne i lijesove, sadnice i sjemenje, gnojiva i pesticide te hranu za životinje (osim za kućne ljubimce). Stopa PDV-a od 5% plaća se na sve vrste kruha i mlijeka, knjige stručnog, znanstvenog, umjetničkog, kulturnog i obrazovnog sadržaja, lijekove koji se izdaju na recept, medicinsku opremu, kino ulaznice, novine novinskog nakladnika koji ima statut medija te znanstvene časopise.[31] Kod navedenog je posebice bitno izbjegavanje dvostrukog ili višestrukog oporezivanja, koje je također utvrđeno Zakonom o porezu na dodanu vrijednost, ali i brojnim drugim Zakonima i podzakonskim aktima.

[31] Zakon o porezu na dodanu vrijednost. Dostupno na: http://www.zakon.hr/z/186/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost

3. POSLOVNA ETIKA I NJENA FUNKCIJA U OPOREZIVANJU

3.1. Definiranje poslovne etike

3.1.1. Pojmovno određenje poslovne etike

Aristotelovo poimanje etike usko je vezano uz poimanje lijepoga, dobroga, korisnog, a samim time i efikasnog i ekonomičnog. Platon je pak etiku smatrao načinom postizanja dobrog ili lijepog, a ni kasniji filozofi nisu previše odstupali od takvog poimanja etike.

Riječ etika dolazi od grčke riječi ethos koja označava običaj, naviku, čud. Prema Filipoviću, etika je filozofska disciplina vezana uz čudoređe i moral, koja se bavi moralnim htjenjima i ciljevima, pritom istražujući i izvore i temelje morala kao takvog. Predmetom etike u užem smislu smatra se moral i moralno djelovanje kao jedan od temeljnih načina ljudskog odnosa spram svijeta. Etika ispituje načela tog djelovanja te sve međuzavisnosti koje takvo djelovanje ima.[32]

Današnji uvjeti globalnog poslovanja, nužnost ostvarivanja konkurentske prednosti te postizanje ciljeva koji ne uključuju isključivo povećanje profitabilnosti, postali su imperativ svake organizacije. Ti ciljevi uključuju postizanje i zadržavanje zadovoljstva kupaca, zaposlenika kao i dioničara. Potrebno je ostvariti ciljeve i ispuniti zadatke koji nadilaze zadovoljstvo svih interesnih skupina unutar organizacije kao i ostvarenje tih ciljeva na što kvalitetniji i organizaciji najprihvatljiviji način. Da bi pojedinci unutar organizacije i sama organizacija uspjeli u tim ciljevima, njihovi postupci i djelovanje moraju se temeljiti na etičkim principima i načelima poslovanja, etičkim stavovima i uvjerenjima.

Suradnjom etike i ekonomije u 20. stoljeću razvija se znanstvena disciplina poslovne etike. Prve naznake poslovne etike javljaju se potkraj 60-ih godina 20-og stoljeća i odnose se na neke društvene poslove u gospodarstvu, kao što su prava radnika na odgovarajuću plaću, zadovoljavajući uvjeti rada i korektnost u poslovnim odnosima.[33]

Poslovna etika može se definirati kao „primjena etičkih principa u poslovnim odnosima i aktivnostima koje mnoga poduzeća imaju u pisanom obliku formalnih etičkih kodova. Ključno je pitanje koje se u svezi s poslovnom etikom postavlja, drže li se zaposleni

[32] Bebek B., Kolumbić A. (2005): „Poslovna Etika“, Sinergija, Zagreb, str. 3-4
[33] Aleksić A. (2007): „Poslovna etika – element uspješnog poslovanja“, Pregledni znanstveni rad, Zbornik EFZG, str. 420

u poduzeću etičkih principa ili ne.“[34] Iz navedene definicije može se iščitati najveći problem poslovne etike – njeno nepridržavanje. Razlog za to najčešće leži u činjenici da subjekti često u pridržavanju ne vide nikakav poslovni interes.[35]

Prema Aristotelu, poslovna etika se odnosi na one vrste poslova koji se obavljaju za druge, i to s ciljem pribavljanja koristi kako za druge, ali i za sebe, odnosno matičnu organizaciju i to na način da se to radi pravilno odnosno u skladu s prirodom bitka. Stoga se ona može definirati kao način koncipiranja, sklapanja, komuniciranja i izvođenja poslova u istovremenom skladu s duhovnim, sociološkim, biološkim i prirodnim zakonitostima čovjeka i okruženja ili, jednostavnije, kao prirodno vođenje poslova u skladu s prirodom.[36]

Otac ekonomije Adam Smith također je posebnu pažnju pridavao poslovnoj etici kao komponenti efikasnog i ekonomičnog poslovanja. On je smatrao da svaki autentičan poslovni ili gospodarski potez onaj koji je u skladu s prirodom i koji istodobno nevidljivim mehanizmom pridonosi realizaciji poslovnih interesa kako subjekta tog sustava koji proizvodi posao, tako i svakog drugog pojedinog subjekta sustava u cjelini. Poslovanje u skladu s prirodom pritom znači poslovanje na najekonomičniji mogući način, uz najmanji trošak energije, najmanju entropiju i ekološki trošak, što ujedno znači i najetičnije.[37]

Za poslovanje je, uz efikasnosti, od izrazite važnosti i etičnost. Poslovanje se odvija efikasno i etično u situaciji kada su ispunjeni sljedeći uvjeti[38]:

- Poslovni subjekti bave se adekvatno svim elementarnim funkcijama poslovnog sustava, odnosno poslovi su usklađeni po složenosti.
- U okviru svake od elementarnih funkcija poslovni subjekt etično obavlja sve elementarne službe.
- Sve službe i funkcije odvijaju se u pravom trenutku, odnosno u okviru elementarnih procesa službe i funkcije usklađene su po kriteriju faze.

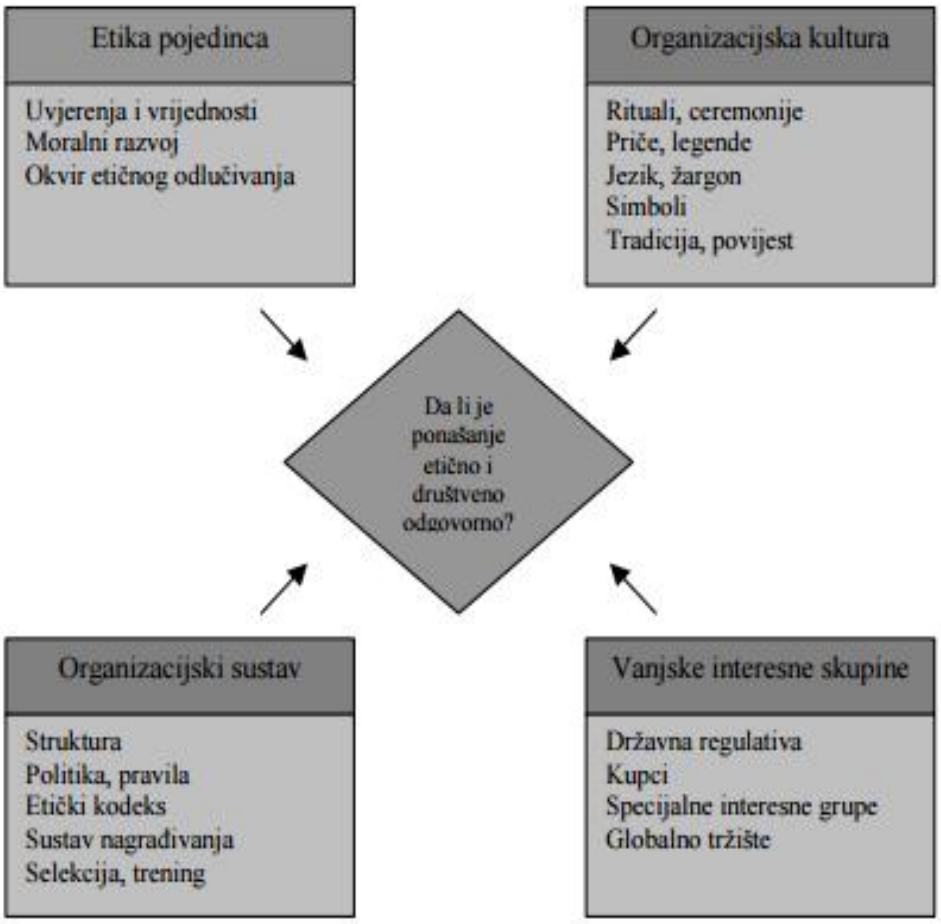
Pojednostavljeno rečeno, svi poslovi obavljaju se u okviru vrste, složenosti i trenutka koji zadovoljava i poslovne, ali i etičke kriterije.

Da li će poduzeće poslovati etično i u kojoj mjeri, ovisi o mnogo faktora. Neki od faktora tiču se etičnosti svakog pojedinca zaposlenika poduzeća, ali i kolektiva, i to u vidu

[34] Jurković, Luković, Pribićević, Ravlič (1995): „Poslovna etika“, Masmedia, Zagreb, str. 447.
[35] Bebek B., Kolumbić A. (2005): „Poslovna Etika“, Sinergija, Zagreb, str. 7
[36] Ibid., str. 7-8
[37] Bebek B., Kolumbić A. (2005): „Poslovna Etika“, Sinergija, Zagreb, str. 8
[38] Ibid., str. 9

organizacijske kulture i organizacijskog sustava. Također, na etičnost poslovanja poduzeća utječu i faktori na koje samo poduzeće teško može utjecati. Ti faktori spadaju u vanjske (eksterne) faktore i odnose se na zakonsku regulativu, kupce, specijalne interesne skupine te globalno tržište i stanje na njemu. Faktori koji utječu na etičnost poslovanja poduzeća prikazani su na slici 2.

Slika 2. Faktori koji utječu na etično ponašanje organizacije

Izvor: Aleksić A. (2007): „Poslovna etika – element uspješnog poslovanja“, Pregledni znanstveni rad, Zbornik EFZG, str. 422

3.1.2. Donošenje etičkih odluka

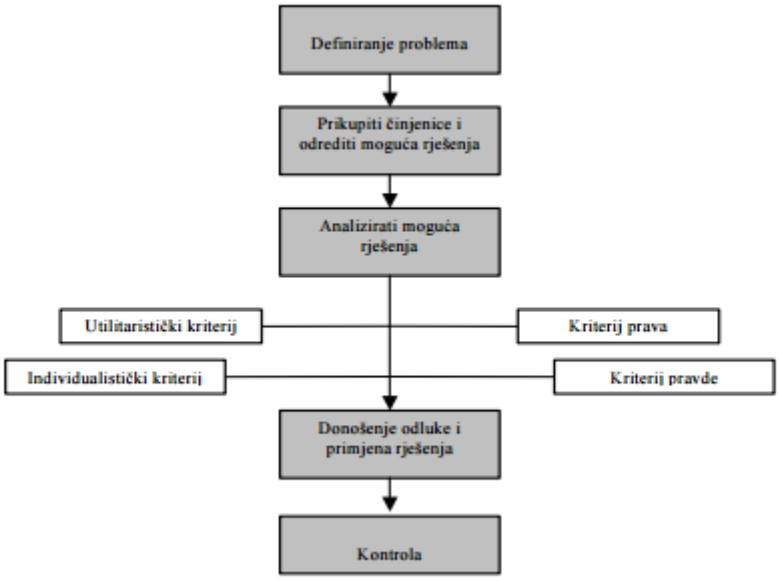
U vremenima kada poslovanje odlikuju globalizacija i izrazita dinamičnost i kada je broj faktora koji utječu na poslovanje veći nego ikada prije, izrazito je teško jednostavno i lako donijeti etičnu odluku. Kako bi ipak ona bila donesena, kreirani su određeni obrasci, kojima se menadžeri koji su suočeni s etičkom dilemom mogu voditi. Kako bi organizacija

poslovala etično, menadžeri na raspolaganju imaju, prema Draftu, četiri moguća izbora za donošenje etične odluke[39]:

- Utilitaristički kriterij,
- Individualistički kriterij,
- Kriterij prava te
- Kriterij pravde.

Utilitaristički su kriterij razvili u 19. stoljeću filozofi Jeremy Beneth i John Stuart Mills. Prema tom pristupu odluke se donose isključivo na temelju njihovih ishoda ili posljedica, i moralna odluka je ona koja donosi najveće dobro za najveći broj ljudi ili čini najmanje zla, odnosno stvara najveći odnos dobrog prema lošem. Donositelj odluke treba razmotriti efekte svake od mogućih opcija rješenja problema i odabrati onu koja optimizira zadovoljstvo najvećeg broja ljudi. Individualistički kriterij pak ističe da je djelovanje moralno kada promiče dugoročno najbolje interese za pojedinca. Kriterij prava ističe da pojedinci imaju osnovna prava i slobode koje se moraju poštovati i ne ugrožavati nečijom odlukom, a prema kriteriju pravde etičke odluke moraju se temeljiti na trima principima: jednakosti, pravednosti i nepristranosti.[40] Neovisno o kriteriju, proces donošenja etične odluke može se sažeti u faze grafički prikazane na slici 3.

Slika 3. Proces donošenja etične odluke

[39] Daft R0 .L.(2004): Organization Theory and Design, Thompson South-Western, Ohio, str. 159
[40] Aleksić A. (2007): „Poslovna etika – element uspješnog poslovanja“, Pregledni znanstveni rad, Zbornik EFZG, str. 423-424

Izvor: Aleksić A. (2007): „Poslovna etika – element uspješnog poslovanja“, Pregledni znanstveni rad, Zbornik EFZG, str. 424

3.2. Primjena poslovne etike u oporezivanju poduzeća

Primjena poslovne etike u oporezivanju tek je jedan od segmenata primjene poslovne etike i društveno odgovornog ponašanja poduzeća danas. Informacijska tehnologija te zahtijevanje što transparentnijeg poslovanja poduzeća uvjetovanog brojnim zakonskim propisima, ali i nepisanim pravilima, uvjetuju od poduzeća etičnost i društveno odgovorno poslovanje. Društveno odgovorno ponašanje tako se definira kao politika i programi privatnih poduzeća koji idu izvan zakonskih obveza kao odgovor na pritiske javnosti i očekivanja društva. Hopkins pak takvo poslovanje definira kao pažnju s kojom se na etičan i društveno odgovora način poduzeće odnosi prema interesno-utjecajnim skupinama koje se nalaze izvan, ali i unutar organizacije.

Čitav koncept društveno odgovornog poslovanja sastoji se od više komponenti, pri čemu svaka od njih igra važnu ulogu u cjelovitom i cjelokupnom društveno odgovornom poslovanju. Te komponente su: održivi razvoj, etično poslovanje, korporativno građanstvo te trobilančni koncept[41]:

- Održivi razvoj može se definirati kao rast koji ide u korak s odgovornošću prema okolišu, gospodarstvu, društvu te okolini u kojoj djeluje. Za poduzetnike održivi razvoj znači prilagodbu poslovnih strategija i aktivnosti na način da zadovolji potrebe poduzeća i njegovih aktera danas, uz istovremenu zaštitu ljudskih i prirodnih resursa koje će biti potrebno u budućnosti.
- Etično poslovanje znači primjenu i uvažavanje etičkim principa u svim poslovnim aktivnostima, uključujući i porezne obveze koje poduzeće mora poštovati. Temelj poslovne etike je poslovanje u skladu sa zakonom, a obuhvaća pošten pristup prema konkurenciji, zaposlenicima, dioničarima, partnerima, ali i državi.
- Pojam korporativno građanstvo odnosi se na ponašanje u kojem organizacija pokazuje osjetljivost i odgovornost prema klijentima, zaposlenima, dioničarima i vlasnicima te široj društvenoj zajednici i okolišu.

[41] Vrdoljak Raguž I., Hazdovac K. (2014): „Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa“, pregledni rad, Oeconomica Jadertina I, str. 42-43

- Trobilančni koncept takav je koncept prema kojem se ukupno poslovanje poduzeća mjeri kroz njegov doprinos ekonomskom napretku, ekološkoj kvaliteti i društvenom kapitalu te se prilikom poslovanja u obzir trebaju uzimati sve sastavnice tog koncepta.

U nastavku završnog rada, kao neizostavan dio društveno odgovornog poslovanja poduzeća biti će predstavljeno etično poslovanje, s naglaskom na porezni aspekt takvog poslovanja, promatrano sa strane poslovnog subjekta, ali i sa strane države kao korisnika tih poreznih prihoda.

3.2.1. Poslovna etika i oporezivanje poduzeća

Pravne osobe, kao i fizičke, porezni su obveznici i dužni su svoje porezne obveze podmirivati u skladu sa Zakonima i Pravilnicima koji isto uređuju. Porez na dobit tako je uređen Zakonom o porezu na dobit te Pravilnikom o porezu na dobit kojim su utvrđeni porezni obveznici, ali i obveze koje oni moraju podmirivati u skladu s ostvarenim poslovnim rezultatima. Predmetom oporezivanja smatra se dobit utvrđena prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana ili umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit. Porez se uplaćuje putem predujma, a rokovi za uplatu najčešće su do kraja prvog kvartala godine a za prethodnu kalendarsku godinu.[42] Neplaćanje poreza, osim što je neetično, također je i zakonski kažnjivo pa su rijetka poduzeća koja izbjegavaju plaćanje poreza, kako zbog brojnih rizika koji iz takvog nezakonitog poslovanja proizlaze, tako i zbog očuvanja pozitivne poslovne etike koja utječe na sam ugled poduzeća.

Porez na dohodak također je jedan od poreza koje moraju plaćati poduzeća za svoje zaposlenike ukoliko žele poslovati u skladu sa Zakonima. Kod ove vrste poreza manipuliranje je znatno složenije iz razloga što se plaće u cjelokupnom bruto iznosu isplaćuju zaposlenicima, nakon čega se, izdvajanjem doprinosa te uplaćivanjem poreza na dohodak i prireza prema unaprijed utvrđenim pravilima podmiruju sve obveze prema državi, ali i zaposlenicima koji naposljetku dobiju svoju neto plaću. Izbjegavanje plaćanja poreza na dohodak, unatoč protuzakonitosti i neetičnosti, događa se iz raznih razloga i provodi gotovo uvijek na isti način – isplatom minimalne zakonske plaće.

[42] Porezna uprava: Porez na dobit. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/obrtnici/Stranice/Porez-na-dobit.aspx , (25.3.2017.)

Porez na dodanu vrijednost sveopći je porez čiji su obveznici pravne osobe, a plaćaju ga u skladu sa Zakonom o porezu na dodanu vrijednost te drugim Zakonima i Pravilnicima koji podrazumijevaju podmirivanje poreznih obveza prema unaprijed utvrđenim pravilima i procedurama. PDV se podmiruje u cijelosti u iznosu dobivenom računovodstvenim vođenjem ulaznih i izlaznih računa, a izbjegavanje njegovog plaćanja ili zlouporaba neetični su ali i protuzakoniti. Stoga se rijetko događa da se poduzeće, ili pojedini zaposlenici sa takvim ovlastima, koriste neetičnim poreznim poslovanjem kako bi za sebe ili poduzeće pribavili određenu materijalnu ili novčanu korist.

3.2.2. Poslovna etika u korištenju poreznih prihoda

S jedne strane poreznog sustava nalaze se porezni obveznici, fizičke i pravne osobe koje su dužne podmirivati porezne obveze u skladu sa Zakonima o porezima. S druge pak strane poreznog sustava nalaze se oni koji tim, ranije prikupljenim, poreznim prihodima raspolažu u korist određenih skupina društva. Tako se primjerice poreznim prihodima u konačnici služe oni koje se na ovaj ili onaj način iz državnog proračuna subvencionira, ali i sindikati, političke stranke, udruge i ostale društvene skupine.

O tome da li će se i u kojoj mjeri nekoj od tih skupina preraspodijeliti dio proračunskih prihoda ovisi o volji vladajućih koji sredstva iz proračuna usmjeravaju. I premda rijetko postoje formalni dokazi da je tome tako, donositelji odluka zasigurno se vode moralnim, ali i manje moralnim načelima prilikom preraspodjele istih. Iz tog razloga sredstva se često koriste na suboptimalan način, trudeći se iz ovog ili onog razloga maksimizirati zadovoljstvo onih skupina od kojih imaju koristi, a nerijetko i zadovoljstvo sebe samih, o čemu svjedoče brojne javne nabave koje gotovo uvijek prolaze ispod radara javnosti koja bi istima zasigurno bila zgrožena.

3.3. Porezna evazija

3.3.1. Pojam porezne evazije

Porezna evazija, puno poznatija pod imenom porezna utaja, ilegalan je namjeran ili nenamjeran čim koji predstavlja razinu poslovnog morala, osjećaj pripadnosti zajednici i sklonost financiranju države prema procjeni i osobnom zadovoljstvu javnim uslugama. To je

nezakonit način smanjenja poreznih obveza, primjerice podcjenjivanjem ostvarenog dohotka ili iskazivanjem većim poslovnih odbitaka.[43]

Za razliku od utaje poreza, izbjegavanje poreza legalan je čin za koji je čak i John Maynard Keynes smatrao da je jedini intelektualni posao koji donosi neku nagradu uzevši u obzir da se porezni obveznik vješto koristi ponuđenim mogućnostima i poreznim zakonima.

Granica između poreznog izbjegavanja i porezne evazije nerijetko je vrlo mala te porezno izbjegavanje često preraste u poreznu utaju. U pristupu poreznoj utaji i poreznom izbjegavanju država ima tešku zadaću odlučiti između više poreznih prihoda i socijalnog mira kojeg osigurava takva, siva ekonomija.

Kada se razmatra problem porezne evazije neizbježno se nameće pitanje otpora plaćanju poreza koji zapravo predstavlja psihološkog pokretača ljudske djelatnosti usmjerene na poreznu evaziju. Otpor plaćanju poreza je pojava svakodnevnog života. Do njega dolazi zato što plaćanje poreza ima relativno negativne učinke na ekonomsku snagu poreznog obveznika, dovodi do promjene u njegovom socijalnom i materijalnom položaju i smanjuje njegovu kupovnu moć za iznos ubranog poreza. Zbog nepovoljnog djelovanja oporezivanja porezna evazija je prisutna u gotovo svim poreznim sustavima i svim slojevima društva, iako se ubiranjem poreza osigurava posredna korist i to: stabilnost države, funkcioniranje njenog pravnog poretka, zaštita imovine kao i fizički integritet poreznog obveznika.[44]

Brojni su faktori koji utječu na to da li će podmirivanje poreznih obveza biti u cijelosti u skladu sa zakonom ili ne. Podmirivanje poreznih obveza tako se, prema brojnim istraživanjima, smanjuje s padom tekućeg dohotka, rastom inflacije, pojavom recesije i očekivanjem većeg dohotka u budućnosti. Također, otpor podmirenju poreznih obveza pozitivno je koreliran sa visinom poreznog opterećenja. Drugim riječima, što je porezna obveza veća, veća je i vjerojatnost da će ista biti, djelomično ili u cijelosti, utajena. Nadalje, na poreznu evaziju utječe i psihički trošak varanja, (ne)sklonost riziku, izbor posla, ali i faktori kao što su redistribucija poreznih prihoda i dr.[45]

Uz poreznu evaziju nerijetko se veže i pojam poreznog otpora. Plaćanje poreza umanjuje ekonomsku snagu poreznog obveznika te može dovesti do promjena u njegovom društvenom položaju. Iz tog razloga pojedinci katkada nastoje ukloniti ili barem djelomično

[43] Guy, B. (1991): „The politics of taxation: A comparative perspective“, Oxford, Blackwell, 1991.
[44] Nobilo, D. (1996): „Porezna evazija“, Pravnik, str. 68-76
[45] Fishlow A., Friedman J. (1994): „Tax evasion, inflation and stabilization“, Elsevier Science B.V.

ublažiti djelovanje poreza. Intenzitet otpora pak ovisi o razini poreznih obveza te su navedene komponente pozitivno korelirane. Drugim riječima, porezni otpor tim je veći što je veće porezno opterećenje, a to je ustanovio i sam otac ekonomije Adam Smith koji je konstatirao da „ukoliko država želi povećati broj krijumčara, treba povećati poreze i carine".

Brojna istraživanja ukazuju i na opadajuću stopu rasta poreznih prihoda kada dođe do povećanja poreznih stopa, što ukazuje na moguće izbjegavanje plaćanja poreza, a samo nastojanje da se izbjegne plaćanje poreza i intenzitet tog nastojanja umnogome ovise o namjeni trošenja sredstava koja se ubiru. Uzevši u obzir da porezni obveznik, bilo da se radi o fizičkoj ili pravnoj osobi, gotovo nikada od države ne dobiva neposrednu protunaknadu (iako protunaknada postoji, posebice u vidu javnih dobara), on će imati dovoljno motiva da barem djelomično izbjegne plaćanje poreza.[46]

3.3.2. Pojavni oblici porezne evazije

Porezna evazija ima dva temeljna oblika, zakonitu odnosno dopuštenu te nezakonitu odnosno nedopuštenu poreznu evaziju. Zakonita porezna evazija za sobom ne povlači posljedice u vidu sankcija, dok nezakonita porezna evazija uvjetuje sankcije, ukoliko do otkrivanja iste dođe. Zakonska porezna evazija može biti rezultat[47]:

- Pronalaženja „rupa" u zakonu uslijed njegove manjkavosti, nedorečenosti, nepreglednosti i nejasnoća poreznog sustava. Koristeći se uslugama dobro plaćenih poreznih savjetnika, porezni obveznici nastoje iskoristiti takve slabosti postojećih zakona kako bi za sebe pribavili određenu financijsku korist.
- Promjena mjesta prebivališta ili uobičajenog boravišta poznatija i kao „porezni bijeg", najčešće zbog podmirenja poreznih obveza u nižem ukupnom obujmu u odnosu na one koje bi imali da su ostali u izvornom mjestu u kojem je poslovanje obavljano.
- Zakonom organizirane evazije odnose se na porezne propise i zacrtanije ciljeve donositelja odluka o poreznoj politici s ciljem postizanja određenih unaprijed predviđenih reakcija poreznih obveznika.
- Smanjenje ili odustajanje od potrošnje određenih domaćih ili stranih proizvoda također s ciljem ostvarivanja unaprijed utvrđenih ciljeva.

[46] Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje", Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb.
[47] Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka", Pregledni znanstveni rad, str. 179-180

3.3.3. Mjere za sprječavanje porezne evazije

Svako izbjegavanje plaćanja poreza ima za posljedicu nemogućnost podmirivanja nekih od planiranih rashoda koji se financiraju prikupljenim sredstvima te iz tog razloga svaka suvremena država nastoji poreznu evaziju spriječiti odnosno minimizirati njene učinke. Mjere za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza mogu se grupirati u tri skupine: institucionalne, pravne te socioekonomske mjere. Bez obzira na podjelu, navedene mjere potrebno je promatrati u njihovoj međuzavisnoj primjeni jer se njihovim kombiniranim djelovanjem može utjecati na smanjenje porezne evazije.[48]

3.3.3.1. Institucionalne mjere

Institucionalne mjere usmjerene su na odnos porezne administracije i poreznih obveznika, a koje se moraju temeljiti na poštovanju zakonskih propisa te međusobnom povjerenju. Kod poreznih službenika koji se u provođenju poreznog postupka moraju pridržavati načela zakonitosti, nikako ne smije biti prisutno mišljenje da svi porezni obveznici žele izbjeći obvezu plaćanja poreza odnosno utajiti isti, jer takav stav izaziva negativnu reakciju kod onih obveznika koji svoje porezne obveze izvršavaju točno i na vrijeme. Radi toga pojedinačni dokazani slučajevi utaje poreza ne smiju se generalizirati i dovesti do aprioristočkog stava poreznog tijela da poreznim deklaracijama i izjavama poreznog obveznika pristupa s izraženim nepovjerenjem. Uspostavljanje boljeg razumijevanja i povjerenja između poreznih tijela i poreznih obveznika ima pozitivan utjecaj i na porast poreznog morala.[49]

Jedna od karakteristika efikasnosti poreznog sustava je i dobra informatička opremljenost kao i stručna osposobljenost porezne administracije koja poslove utvrđivanja, ubiranja i kontrole naplate poreza, mora obavljati savjesno i objektivno. Brzi razvoj informacijske tehnologije zahtijeva od tijela državne uprave preorijentaciju na poslovne procese koji će sudionicima porezno – dužničkog odnosa olakšati razmjenu informacija. U Republici Hrvatskoj se stoga velika važnost pridaje razvoju mrežnog sustava i njegovog povezivanja s drugim poslovnim sustavima kao i razvoju novih aplikativnih rješenja za porezne obveznike te visokoškolskom obrazovanju novih, budućih službenika na poreznom

[48] Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Pregledni znanstveni rad, str. 179-180
[49] Jelčić B. Et al. (2002): „Financijsko pravo i financijska znanost“, Narodne Novine, Zagreb

studiju i periodičnom usavršavanju službenika koji su već zaposleni kako bi išli u korak s tehnologijama i spoznajama koje potencijalni utajivači poreza ili porezni savjetnici itekako prate.[50]

Treba istaknuti i povjerenje u vladu i njene institucije kao jedan od institucionalnih faktora za smanjenje porezne evazije, posebice ako porezni obveznici uvide da je plaćanje poreza jedna vrsta „općeg" dobra, a u prilog toj tezi ističe se i stajalište da građani zapravo reagiraju racionalno na političko, ekonomsko i pravno okruženje prilikom donošenja odluke o poreznoj utaji: ponašaj se pošteno ako se vrhovna vlast jednako tako ponaša.

3.3.3.2. Pravne mjere

Uz institucionalne mjere, formirane su i pravne mjere s ciljem smanjenja porezne evazije i očuvanje stabilnosti poreznog sustava bez pretjerane potrebe za njegovim mijenjanjem i uvođenjem dodatnih mjera i kazni za učinjene porezne prekršaje. Spremnost poreznog obveznika da svoje porezne obveze obavlja u cijelosti i pravovremeno umnogome ovisi o samom poreznom sustavu te su tako obveznici manje skloni varanju u situaciji kada postoje tek manje porezne izmjene koje doprinose gospodarskoj stabilnosti zemlje te procjeni rizika prilikom donošenja poslovnih odluka poreznih obveznika.

Kako izbjegavanje plaćanja poreza ne bi prošlo nekažnjeno, veliko značenje i ulogu ima i porezni nadzor u smislu pravovremenog i točnog prepoznavanja visine neiskazanih poreznih obveza. Cilj nadzora mora biti usmjeren na provjeru svih činjenica i dokaza bitnih za pravilno utvrđivanje porezne obveze, a njegovim učinkovitim djelovanjem utječe se na veće punjenje sredstava proračuna te smanjenje porezne evazije. Zakonsko uređenje poreznog nadzora u Republici Hrvatskoj postoji od 2001. i donošenja Općeg poreznog zakona. Uz navedeni, i brojni drugi Zakoni omogućavaju inspekcijski nadzor od strane porezne uprave, ali po potrebi i drugih državnih tijela.[51]

3.3.3.3. Socioekonomske mjere

Socioekonomske mjere uključuju potrebu izgradnje i podizanja morala poreznih obveznika. Porezni moral obuhvaća one norme ponašanja u svezi s oporezivanjem koje određuju koja je vrsta tog ponašanja s društvenog stajališta korisna, odnosno prihvatljiva, a

[50] Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka", Pregledni znanstveni rad, str. 180-182
[51] Opći porezni zakon. Dostupno na: https://www.zakon.hr/z/100/Op%C4%87i-porezni-zakon

koja štetna.[52] Porezni moral odnosi se na osobni stav poreznog obveznika prema plaćanju poreza, razini njegovog obrazovanja i društvenog statusa, visini poreznog tereta te raspodjeli oporezivanjem prikupljenih sredstava kao i straha od neplaćanja porezne obveze zbog izricanja kazni, što ima utjecaja na njegov društveni ugled. Ako porezni obveznik na razne načine izbjegava plaćanje poreza, postoji mogućnost utaje (jer je granica između zakonom dopuštene porezne evazije i nedopuštene utaje poreza vrlo tanka), a to je znak da je svijest o potrebi plaćanja poreza niska. Pojam poreznog morala često je vezan s zemljopisnom pripadnošću obveznika pa tako brojna istraživanja pokazuju kako je porezni moral najviši u skandinavskim zemljama, Velikoj Britaniji, SAD-u, Njemačkoj i Švicarskoj, nešto niži u Francuskoj, Italiji i Španjolskoj, a značajno niži u slabije razvijenim zemljama.

Uz porezni moral, u važne socioekonomske faktore ubrajaju se i[53]:

- međusobna suradnja između domaćih i međunarodnih poreznih tijela koja je posebice važna kod postojanja velikog broja multinacionalnih kompanija.
- sustav informatičke potpore kojem je svrha učinkovit i siguran obuhvat podataka odnosno evidencija o obvezama i uplati javnih prihoda poreznih obveznika kao i njihova pravovremena obrada radi utvrđivanja poreznih zaduženja. U Hrvatskoj s navedenim ciljem koristi se informacijski sustav Porezne uprave (ISPU), uz pomoć kojeg se utvrđuje naplata poreza, obveznih doprinosa i drugih davanja te vode različite evidencije putem velikog broja aplikacija grupiranih u nekoliko skupina: osnovne i pomoćne evidencije, utvrđivanje poreza, porezno knjigovodstvo, evidencije rezultata nadzora i statistički pregledi.
- praćenje ekonomske snage poreznog obveznika jako je važno kako bi se utvrdilo da li potencijalno izbjegava podmirivanje svojih poreznih obveza ili ne.

3.3.4. Etika u poreznoj evaziji

Važnost neformalnih institucija, odnosno na normama utemeljenog ponašanja, među ekonomistima je bilo dugo zanemarivano područje istraživanja. Neprihvaćanje i nepoštovanje legalnosti, izraženi rastom neslužbenih aktivnosti imali opravdavani su brojnim razlozima, i najčešće su traženi u slabostima institucija i institucijalnoj prirodi kontrole i upravljanja, a koji su omogućavali stvaranje veće koristi od troškova u takvom modelu ponašanja. Etičke norme koje podržavaju ugovorne odnose, povećavajući odgovornost i razinu povjerenja, te se

[52] Jelčić B. Et al. (2002): „Financijsko pravo i financijska znanost“, Narodne Novine, Zagreb
[53] Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Pregledni znanstveni rad, str. 182-190

skladno dopunjuju sa zakonskim pravilima, potiču također stvaranje društvenog kapitala. Njihovo je djelovanje optimalno kao komplement zakonskim pravilima, dok je u suprotnome supstitucija njihove uloge upitna jer mogu izazvati negativne eksternalije i povećati društvene troškove.

Postoji razlika između poznavanja etike i njezine primjene u praksi jer promatrano ponašanje uzima u obzir učinke promjena koje oportunitetni troškovi imaju na stvarno ponašanje. Cilj ekonomskog razvoja društva jest izgradnja takvih formalnih i neformalnih institucija koje bi povećale cijenu neetičkog ponašanja. Kada ekonomski agenti dijele iste moralne vrijednosti na način da se stvara očekivanje regularnog i časnog ponašanja, razina povjerenja u društvu raste. Suradničko ponašanje utemeljeno na povjerenju kao moralnoj predispoziciji pridonosi akumulaciji društvenog kapitala, a on djeluje kao kohezijska sila na kvantitetu i kvalitetu međusobnih društvenih interakcija. Ako se ekonomski agenti koriste neformalnim pravilima poslovne etike na način da ih dobrovoljno podržavaju, znači da istodobno ne trpe visoke oportunitetne troškove. Drugim riječima, to znači da očekivana korist od prihvaćanja i poštovanja legalnosti mora biti veća od troškova njezina prihvaćanja.[54]

Moć koju imaju neformalne institucije, odnosno na normama utemeljeno ponašanje i društvene vrijednosti ekonomisti su dugo zanemarivali i prepuštali to područje sociolozima i psiholozima. Neki ekonomski teoretičari tako institucije definiraju kao društvena ograničenja koja nastaju zbog postojanja pravila ponašanja te kao takva utječu na izbor donošenja odluke. Uzroke društvenih ograničenja iz tog bi razloga trebalo tražiti u formalnim i neformalnim pravilima ponašanja.

Nepoštovanje formalnih propisa samo je jedan aspekt nesklada između zakonskih pravila i normi ponašanja, a znači njihovo izravno kršenje. U širem smislu postoji i nepoštovanje nepisanih, neformalnih pravila ponašanja koje nisu zakonski eksplicitno formulirani, pa je njihovo poštovanje ili nepoštovanje potpuno prepušteno volji donosioca odluke. Zakonom ne treba biti propisano poštivanje etičke dimenzije poslovnog rješenja, a da donositelj odluke svejedno vodi brigu o njoj, iako ga zakon na to ne upućuje niti ga sankcionira. Istodobno, zakoni mogu biti nedorečeni, nejasni, nekonzistentni odnosno slabo formulirani, pa ne donose jasne upute o ponašanju. Mogu biti čak i namjerno formulirani na način da njegovim donosiocima (manjoj skupini) omogućuju određene prednosti i povlastice, pa je opća korisnost njihova poštovanja također upitna. Društvene norme podupiru poštovanje

[54] VEHOVEC

zakona ako su u međusobnom skladu, odnosno dolaze s njima u sukob ako zakoni nisu prilagođeni općim društvenim normama. U razvijenim demokracijama raskorak u nepoštovanju formalnih i neformalnih pravila manje je izražen jer su zakoni izgrađeni i mnogo puta provjereni u praksi, a neformalna pravila ugrađena u društvene vrijednosti, dok se za razliku od njih u mlađim zemljama procedure donošenja i poštovanja zakona ovise o osobnim integritetima pojedinaca, o kvaliteti obrazovanja, o neformalnim običajima, individualnim normama ponašanja, kao i o brojnim drugim faktorima. Neformalna pravila koja teže dobrim, pravednim, ispravnim, poštenim, odnosno etičkim poslovnim rješenjima korisna su za sve sudionike poslovnih transakcija, jer poštuju uzajamne poslovne interese na dugi rok, čime se smanjuju rizik i transakcijski troškovi.[55]

3.3.4.1. Porezni moral i porezna evazija u Hrvatskoj

Utaja poreza predstavlja golem problem jer, uz to što potiče druge sudionike društva na vođenje lošim primjerima, izravno utječe i na niže prikupljene proračunske prihode iz čega slijedi da će država teže pokriti planirane rashode istima. To je posebice istaknuto u tranzicijskim zemljama u kojima su očekivanja stanovništva glede realiziranja javnih dobara i usluga znatno viša u odnosu na razvijene zemlje. Situacija je također ugrožena i niskim stupnjem povjerenja u zemljama u kojima su stope ispunjavanja poreznih obveza niske.

Republika Hrvatska jedna je od tranzicijskih zemalja u kojima dominantan izvor proračunskih sredstava predstavljaju porezi i trošarine. Najveći udio u prihodima tako čine PDV i trošarine, a manji dio, iako ne beznačajan, porez na dohodak i porez na dobit koji u ukupnim poreznim prihodima sudjeluju sa manje od 20%. Navedeno potvrđuju i podaci o državnom proračunu za 2015. godinu u kojem su ukupni proračunski prihodi iznosili 109 milijardi kuna, gotovo 5 milijardi manje nego godinu ranije. Od tih 109 milijardi kuna, oko 68 milijardi prikupljeno je putem poreza, i to 2 milijarde putem poreza na dohodak, 6,2 milijarde iz poreza na dobit te 59,1 milijarda iz poreza na dobra i usluge. Ostatak poreznih prihoda odnosio se na poreze na imovinu te poreze na međunarodnu trgovinu i transakcije. S druge pak strane, proračunski rashodi u 2015. godini iznosili su 115,5 milijardi kuna što ukazuje na deficit proračuna opće države od 6,5 milijardi kuna, što ukazuje na brojne slabosti koje proračun opće države još uvijek ima. Na slabosti ukazuje i struktura proračunskih rashoda iz koje je vidljivo kako brojne interesne skupine ne mogu dobiti dovoljan dio kolača, odnosno

[55] VEHOVEC

sredstava proračuna, a posebice one interesne skupine koje dominantno sudjeluju i u prihodovnoj strani proračuna opće države.[56]

Primjetno je, kako je uz nedovoljne porezne prihode, izrazito prisutan i negativan stav stanovništva Republike Hrvatske glede javnih dobara i njihove kvalitete. Pravosuđe se tako smatra izrazito sporim i neučinkovitim, zdravstvene usluge nedovoljno dobre i nedostupne, mirovinski sustav netransparentnim i suboptimalnim, obrazovni sustav suviše apstraktnim i neusmjerenim na budućnost onih koji obrazovne institucije pohađaju, itd. Također, percepcija Porezne uprave među hrvatskim građanima jest da je ona neučinkovita i korumpirana. Treba naglasiti da je u odnosu na mnoge druge, posebno tranzicijske zemlje, hrvatska Porezna uprava relativno učinkovita, vješta i dobro opremljena. Ali, prikupljanje i kontrola funkcije carinskih i poreznih uprava je slaba i postupke za učinkoviti progon počinitelja poreznih prijevara treba ojačati. Hrvatska treba značajno modernizirati Poreznu upravu u cilju poboljšanja porezne naplate i ispunjavanja porezne obveze.

Navedeno ukazuje na očito nezadovoljstvo stanovništva učinkovitošću poreznog sustava i raspolaganjem poreznim prihodima od strane donositelja političkih odluka. Mnogi smatraju kako bi isto trebalo biti efikasnije, posebice glede raspodjele ranije prikupljenih prihoda, barem do trenutka dok sami pojedinci nisu opterećeni nekom vrstom poreza. Oni koji su poreznim davanjima najopterećeniji pak smatraju kako je broj nameta koje moraju dati državi iznimno visok što dovodi u pitanje isplativost njihova poslovanja, a o čemu svjedoči i nemali broj poduzeća koja upravo zbog navedenog nisu opstala na tržištu.

Da li poduzetnici podmiruju svoje obveze, u kojoj mjeri, koji je njihov stav o poreznoj politici Republike Hrvatske i etici u plaćanju poreza i korištenju poreznih prihoda te koji su njihovi prijedlozi glede optimiziranja samog sustava istraženo je i prezentirano u poglavlju koje slijedi.

[56] Ministarstvo financija, Državni proračun 2015. godina. Dostupno na: http://www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2015-godina

4. ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI POSLOVNE ETIKE U OPOREZIVANJU MALIH PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U mala poduzeća u Republici Hrvatskoj ubrajaju se sva poduzeća koja ne zadovoljavaju barem dva od tri uvjeta, i to ona glede ukupne aktive, prihoda i prosječnog broja zaposlenih tijekom poslovne godine. Ukupna aktiva tako treba biti manja od 32.500.000,00 kuna, prihod manji od 65.000.000,00 kuna te prosječan broj zaposlenih tijekom poslovne godine manji od 50. Vrijedi napomenuti kako se mala poduzeća prema Zakonu o poticaju malog gospodarstva nadalje mogu podijeliti na MIKRO subjekte malog gospodarstva, MALE subjekte malog gospodarstva te SREDNJE subjekte malog gospodarstva.

4.1. Hipoteza o primjeni poslovne etike u oporezivanju malih poduzeća u Republici Hrvatskoj

„Vlasnici malih poduzeća bili bi spremni izbjeći platiti porez u situaciji kada zbog navedenog ne bi bili otkriveni te samim time izbjegli kaznenu odgovornost.“

Čovjek kao razumno biće uvijek će se voditi, ili bi to barem trebao činiti, time da maksimizira vlastitu korisnost ne narušavajući time bilo kakav oblik ravnoteže. Obzirom da su vlasnici malih, kao i svih drugih poduzeća, upravo ljudi kao razumna bića, oni bi se također trebali voditi glavnim ciljem zbog kojeg ista i posluju – maksimiziranjem dobiti. Uz brojne faktore koji na to utječu, jedan od zasigurno najvažnijih je razina rashoda koje poduzeće kao takvo ima, a u te rashode ubrajaju se i oni poreznog karaktera. Vlasnici poduzeća, ujedno i porezni obveznici, imaju mogućnost izbjeći plaćanje poreza kako bi poboljšali poslovni rezultat poduzeća. Međutim, obzirom da zbog navedenog mogu kazneno odgovarati, oni to često ne žele činiti, znajući da su sankcije za navedeno izrazito rigorozne. Ipak, kada bi vjerojatnost otkrivanja njihove porezne evazije bila izrazito niska (gotovo 0%), pretpostavlja se da bi većina poduzetnika izbjegla podmirenje poreznih obveza, obzirom da znatno više cijene neposrednu korist od raspolaganja tim iznosom negoli posrednu u vidu korištenja dijela kolača iz proračunskih prihoda.

4.2. Anketno ispitivanje o primjeni poslovne etike u oporezivanju malih poduzeća u Republici Hrvatskoj

Anketno ispitivanje provedeno je na uzorku od 20 poduzetnika malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj. Ispitivanje je provedeno putem Internet servisa putem kojeg su ispitanici izravno odgovarali na 10 postavljenih pitanja, od kojih su neka bila zatvorenog, a neka otvorenog tipa. Pitanja postavljena u anketi redom su bila:

1. Prema kriteriju veličine, u koju kategoriju spada Vaše poduzeće? (Zatvoreni tip, jedan mogući odgovor)
2. Koje poreze je Vaše poduzeće dužno plaćati? (Zatvoreni tip, višestruki izbor)
3. Koje je ostale poreze Vaše poduzeće dužno plaćati? (otvoreni tip)
4. Da li svoje obveze podmirujete u cijelosti i pravovremeno? (Zatvoreni tip, jedan mogući odgovor)
5. Ukoliko svoje porezne obveze ne podmirujete u cijelosti i pravovremeno, koji su razlozi za to? (otvoreni tip)
6. Smatrate li da većina malih poduzetnika svoje porezne obveze ne podmiruje u cijelosti i pravovremeno? (Zatvoreni tip, jedan mogući odgovor)
7. Smatrate li da mali poduzetnici koji ne podmiruju svoje porezne obveze u cijelosti i pravovremeno to čine namjerno ili ne? (Zatvoreni tip, jedan mogući odgovor)
8. Biste li bili spremni izbjeći podmirenje poreznih obveza kada biste bili sigurni da za to nećete kazneno odgovarati? (Zatvoreni tip, jedan mogući odgovor)
9. Koji bi bili razlozi za Vaše nepodmirenje poreznih obveza? (otvoreni tip)
10. Možete li u nekoliko rečenica dati Vaše mišljenje o poreznom sustavu Republike Hrvatske? (otvoreni tip)

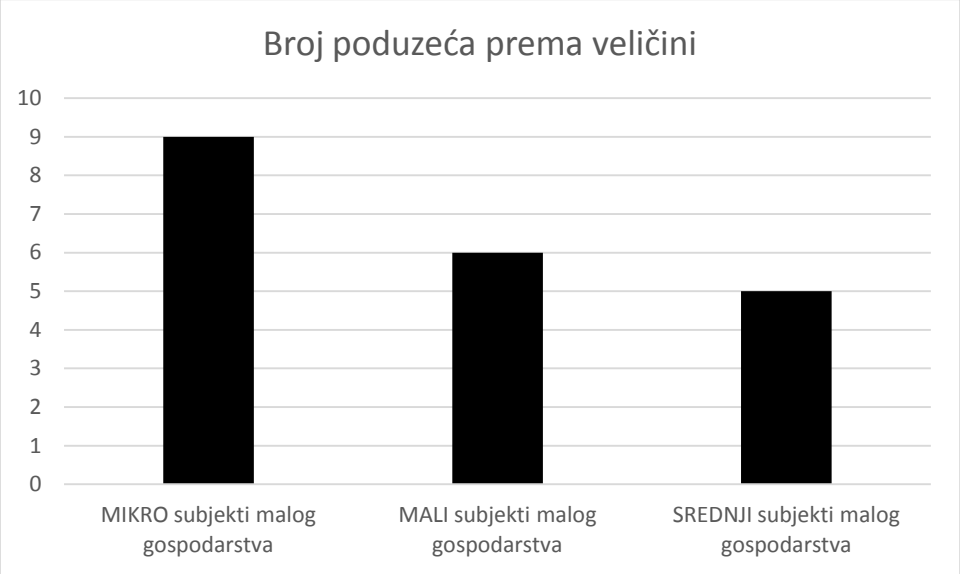
Odgovori ispitanika te analiza i statistički izvještaj o istima izneseni su u poglavlju koje slijedi.

4.3. Rezultati anketnog ispitivanja o primjeni poslovne etike u oporezivanju malih poduzeća u Republici Hrvatskoj

Prvo pitanje u anketi nije se izravno ticalo pitanja o porezima i poreznom sustavu Republike Hrvatske. Međutim, kategorija u koju poduzeće spada jednim dijelom ukazuje na to koje bi poduzeće poreze potencijalno moglo plaćati (kriterij visine prihoda tako primjerice ukazuje na porez na dodanu vrijednost, a broj zaposlenih na porez na dohodak koje je

poduzeće dužno plaćati). Na pitanje o kategoriji u koju spada poduzeće ispitanika, 9 njih odgovorilo je MIKRO subjekti malog gospodarstva, 6 MALI subjekti malog gospodarstva, dok je 5 ispitanika vlasnici SREDNJIH subjekata malog gospodarstva.

Grafikon 1. Struktura poduzeća prema veličini

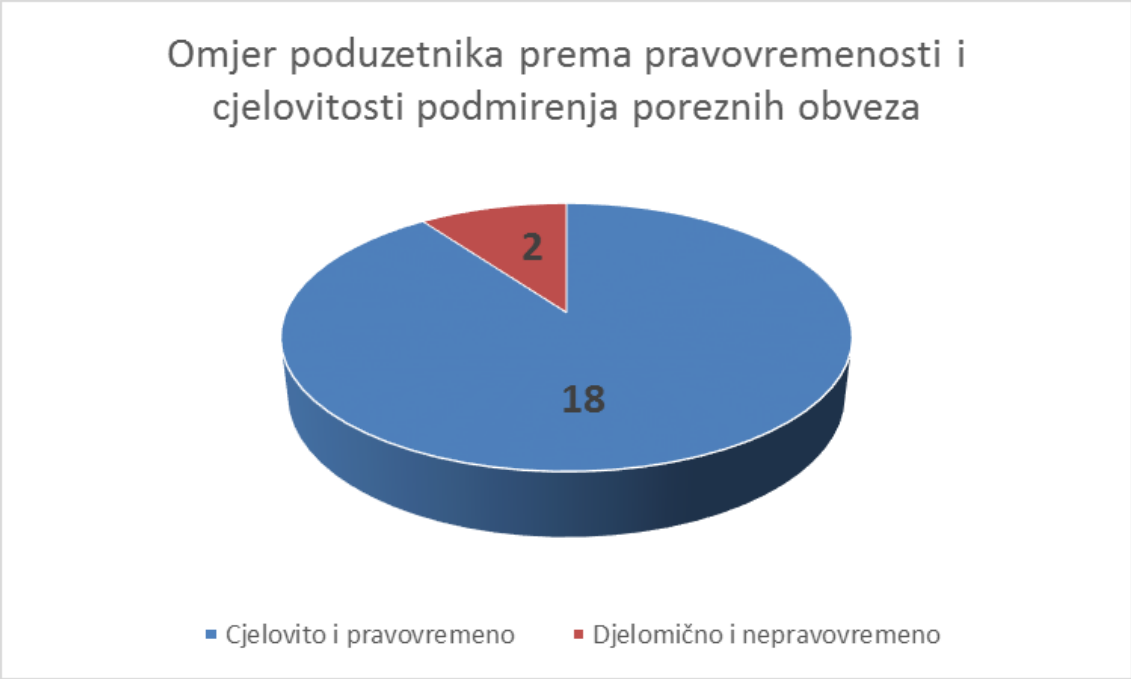

Izvor: Obrada autora

Navedeni ispitanici odgovarali su i na pitanja o porezima koje su dužni plaćati pa je tako njih 12 dužno plaćati sva 3 osnovna poreza, a 6 od tih 12 dužno je plaćati i neke druge poreze. Od onih koji nisu dužni plaćati sva 3 osnovna poreza, najčešće se pojavljuju oni koji ne moraju plaćati porez na dodanu vrijednost jer obzirom na visinu poslovnih prihoda ne premašuju od države zadanu marginu. Međutim, broj onih koji moraju plaćati ostale poreze znatno je visok, njih je čak 12 od 20 ispitanih. Ostali porezi koje ispitanici navode nisu isključivo porezi već se dominantno odnose na naknade koje moraju plaćati za održavanje voda, uređenje šuma, komunalne i brojne druge naknade. Od ostalih poreza koje navode vrijedi izdvojiti porez na potrošnju, porez na korištenje javnih površina te carinu kao porez na uvoz dobara iz inozemstva.

Na četvrto pitanje koje se odnosi na pravovremenost i cjelovitost podmirenja poreznih obveza, čak 18 od 20 ispitanika ili njih čak 90% odgovorilo je potvrdno, odnosno da svoje obveze podmiruju pravovremeno i u cijelosti. Omjer broja ispitanika koji su odgovorili potvrdno i onih koji su odgovorili negativno vidljiv je na grafikonu 2.

Grafikon 2. Omjer broja poduzetnika koji porezne obveze podmiruju pravovremeno i u cijelosti i onih koji to ne čine

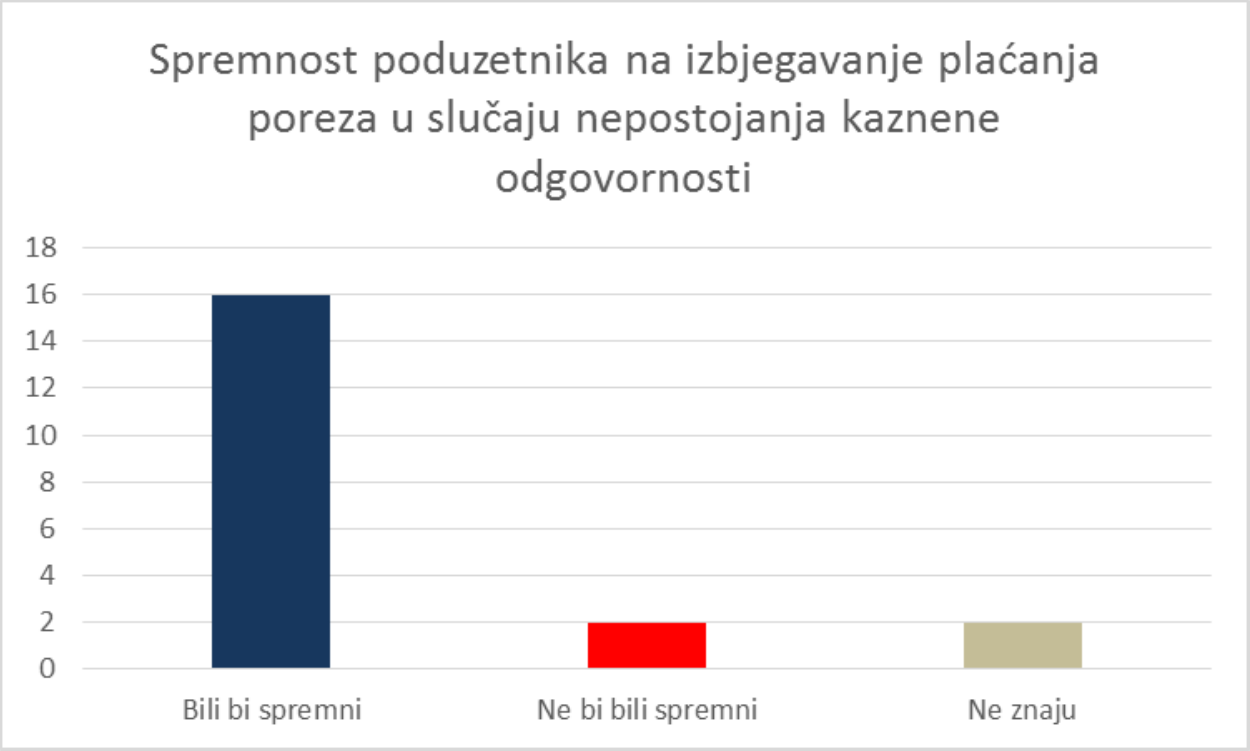
Izvor: Obrada autora

Dvoje ispitanika koji su na pitanje odgovorili sa „Ne“ kao razloge navode nerazumljivost te nepreciznu Zakonsku uređenost poreznog sustava uslijed čega katkada nisu sigurni što sve obuhvaća porez kojeg su dužni plaćati. Jedan od dva sudionika tek je nedavno osnovao poduzeće te još uvijek nije u potpunosti upoznato sa svim aspektima poslovanja, pa tako ni onim poreznim.

Na pitanje smatraju li da većina malih poduzetnika svoje obveze ne podmiruje pravovremeno, čak 10 ispitanika odgovorilo je sa „Da“, sa „Ne“ je odgovorilo njih 3 dok je „Ne znam“ odgovorilo njih 7. 8 Njih pak smatra da ostali poduzetnici to čine namjerno, 3 da to čine nenamjerno, a 9 ih pak ne zna.

Na pitanje bi li bili spremni izbjeći podmirenje poreznih obveza kada bi bili sigurni da za to neće kazneno odgovarati, njih čak 16 odgovorilo je da bi bilo spremno, 2 ne bi bilo spremno te 2 poduzetnika ne znaju. Time je hipoteza da bi „poduzetnici bili spremni izbjeći plaćanje poreza kada za to ne bi kazneno odgovarali“ potvrđena.

Grafikon 3. Odgovor poduzetnika na pitanje „Biste li bili spremni izbjeći podmirenje poreznih obveza kada biste bili sigurni da za to nećete kazneno odgovarati?“

Izvor: Obrada autora

Naposljetku su ispitanici pitani da prokomentiraju eventualne razloge zbog kojih bi bili spremni izbjeći plaćanje poreza kada za to ne bi kazneno odgovarali. Neki od komentara ispitanika su:

„Besmislenost brojnih davanja državi, kao i visina poreznih nameta dovode do toga da poduzeće sve teže ostvaruje pozitivni poslovni rezultat.“

„Priroda posla dovodi me u svakodnevni doticaj sa porezima i smatram da bi, čak i kada bih samo dio poreznih obveza izbjegao platiti, poduzeće poslovalo puno uspješnije.“

„Neefikasno korištenje poreznih prihoda i razina nameta koje država malim poduzetnicima nameće.“

„Ne bih bio spreman jer smatram da time narušavam tržišnu ravnotežu i u situaciji kada bi svi poduzetnici ili većina njih izbjegavali plaćati poreze država nebi bila u mogućnosti osigurati veliki broj javnih dobara koji stoje na raspolaganju društvu.“

Njihovo mišljenje o poreznom sustavu Republike Hrvatske također govori u prilog spremnosti na izbjegavanje plaćanja poreza. Neki od stavova ispitanika prema poreznom sustavu su:

„Veliki fiskalni nameti i carine, PDV.“

„Porezi bi trebali biti niži i samim time bi veći dio prihoda ostao raspoloživ poduzećima i stanovništvu te bi se time potaknula potrošnja i ekonomski rast.“

„Porezni sustav ima smisla jer je dominantno potrošno orijentiran, što odgovara uvjetima u gospodarstvu. Međutim porezne stope po mom mišljenju trebale bi biti niže, a broj ostalih davanja znatno manji.“

„Porezni sustav zasigurno nije optimalan, ali pokazuje i svoje dobre strane koje se očituju u povećanim poreznim prihodima i postepenom poreznom rasterećenju za male poduzetnike.“

5. ZAKLJUČAK

Porezi kao neizostavan dio svih ekonomija svijeta i kotačić bez kojeg iste ne bi mogle opstati, sastavni su dio svakodnevnice svakog od nas. Bez obzira na to smatramo li kako su previsoki, preniski, prevelikog opsega ili specifični, razumljivi ili nerazumljivi, progresivni, regresivni ili pak neutralni, pravedni ili manje pravedni, jedno je za sve njih isto – trebaju biti plaćeni. Ili bi barem trebali biti.

Plaćanje poreza ovisi o puno faktora. Ovisi o stavovima ljudi glede raspolaganja poreznim prihodima, o njihovoj etičnosti, o visini samih poreznih nameta, ali i o brojnim drugim faktorima. Istraživanja tako pokazuju da su zemlje koje mnogi s razlogom smatraju najrazvijenijim u svijetu, najefikasnije u prikupljanju poreznih prihoda, čemu svakako u prilog idu i navike ljudi svjesnih da će država iste uravnoteženije i kudikamo efikasnije raspodijeliti od njih samih. I takvo uređenje uglavnom vrijedi u zemljama kao što su Švedska, Norveška, Njemačka, ali i SAD, Južna Koreja i brojne druge. Nažalost, našu i njihovu, ne i Hrvatska.

Iako se u svakodnevnom životu, istom onom nezamislivom bez hrpe nameta koje moramo platiti državi kako bi, eto, moglo financirati potrebne i manje potrebne stvari, ustalilo mišljenje kako poreze plaćaju krajnji potrošači, tome nije tako. Iako se porezi u konačnici na njih prevaljuju, poreze plaćaju poduzetnici. A ti su poduzetnici, pokazuje anketno ispitivanje, sve više skeptični po pitanju podmirivanja poreznih obveza od strane drugih poreznih obveznika. A kako i ne bi bili kada većina i sama tvrdi kako bi bila spremna izbjeći plaćanje poreza kada za to ne bi kazneno odgovarali?! Jer, čemu ih i plaćati, smatraju oni, ako se istima ne bi financirale škole, bolnice, ceste i društveno korisne aktivnosti? Čemu ih plaćati ako će završiti u džepovima onih koji ih ponajmanje zaslužuju, dok ceste bivaju neobnovljene, škole ne sagrađene, a bolnice bez prijeko potrebne opreme?!

Poreze treba plaćati. To je nedvojbeno. Porezi su preduvjet razvoja svake ekonomije svijeta. Jer stvaraju preduvjete za kapitalne investicije, jer se time osiguravaju prijeko potrebna sredstva za bolja, efikasnija javna dobra koja će služiti na dobrobit svim građanima zemlje. No, nije ključ samo u poreznim obveznicima. Prepreke su katkada znatno veće i kompleksnije. Nepremostive. Neiskorjenjive.

LITERATURA

1. Aleksić A.: **„Poslovna etika – element uspješnog poslovanja“**, Pregledni znanstveni rad, Zbornik EFZG, 2007.
2. Bebek B., Kolumbić A.: **„Poslovna Etika“**, Sinergija, Zagreb, 2005.
3. Daft R. .L.: **„Organization Theory and Design“**, Thompson South-Western, Ohio, 2004.
4. Fishlow A., Friedman J.: **„Tax evasion, inflation and stabilization“**, Elsevier Science B.V., 1994.
5. Guy, B.: **„The politics of taxation: A comparative perspective“**, Oxford, Blackwell, 1991.
6. Jelčić B. Et al.: **„Financijsko pravo i financijska znanost“**, Narodne Novine, Zagreb, 2002.
7. Jurković, Luković, Pribićević, Ravlič: **„Poslovna etika“**, Masmedia, Zagreb, 1995.
8. Kesner-Škreb M.: **„Porezna politika i gospodarski rast“**, Privredna kretanja i ekonomska politika, broj 73, 1999.
9. Kesner-Škreb M., Kuliš D.: **„Porezni vodič za građane“**, Drugo izdanje, Zagreb, 2010.
10. Mahović-Komljenović M.: **„Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“**, Pregledni znanstveni rad, 2009.
11. Nobilo, D.: **„Porezna evazija“**, Pravnik, 1996.
12. Porezna uprava: **„Hrvatski porezni sustav“**, Mfin, Zagreb, svibanj 2016.
13. Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S.: **„Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“**, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, 2007.
14. Vrdoljak Raguž I., Hazdovac K.: **„Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa“**, pregledni rad, Oeconomica Jadertina I, 2014.
15. Europska komisija: „VAT“. Službena web stranica: Europska komisija: VAT. Dostupno na https://ec.europa.eu/taxation_customs/
16. Hrvatska enciklopedija. Službena web stranica: www.enciklopedija.hr
17. Institut za javne financije: „porezni vodič“. Službena web stranica: www.ijf.hr
18. Ministarstvo financija, Državni proračun 2015. godina. Dostupno na: http://www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2015-godina

19. OECD. Službena web stranica: www.oecd.com
20. Porezna uprava: „Porez na dodanu vrijednost“. Službena web stranica: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/
21. Zakon o porezu na dohodak, NN 177/04. Službena web stranica: https://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak
22. Zakon o porezu na dohodak, NN 177/04. Službena web stranica: http://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit

POPIS SLIKA I TABLICA

TABLICA STRANICA

1. Stope poreza na dobit u odabranim zemljama 11
2. Stope poreza na dodanu vrijednost u odabranim zemljama 12

SLIKA STRANICA

1. Porezi prema pripadnosti poreznih prihoda 19
2. Faktori koji utječu na etično ponašanje organizacije 25
3. Proces donošenja etične odluke 26

GRAFIKON STRANICA

1. Struktura poduzeća prema veličini 40
2. Omjer broja poduzetnika koji porezne obveze podmiruju pravovremeno i u cijelosti i onih koji to ne čine 41
3. Odgovor poduzetnika na pitanje „Biste li bili spremni izbjeći podmirenje poreznih obveza kada biste bili sigurni da za to nećete kazneno odgovarati?“ 42